№ 162 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 28

1909
ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 28 № 162

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—3 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ
(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Օգոստոսի 1-ից մինչև տարվայ վերջը 5 րուբլի։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մօսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը

հրաւիրում է այն անձերին, որոնք ցանկանում են մասնակցել Ժողովրդական Տան համար պատրաստվող երգեցիկ խմբին և հրաժշտախմբին, դիմել Ժողովրդական Տան երաժշտական մասի կառավարիչ Յովսէփ Գէորգիեվիչ Տէր-Դաւթեանին (Ելիզավետինսկայա, 40)։ Ընդունելութիւնները ամեն օր՝ երեկոյեան ժամը 6-ից մինչև 7-ը։

(ու. կ. ե.) (առ.) 687. 3—3

ԿԱՆԱՆՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԿՈՒՐՍԵՐ ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ

(Վօզնեսենսկայա փող. № 3)

ՊԱՏՄԱ-ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ և ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ֆակուլտէտների I, II և III կուրսերը (եռամեայ դասընթացքով, ինչպէս Մօսկվայի Կայսեր. Լիցէյում) մտնելու համար խնդիրներն ընդունվում են այդ ֆակուլտէտների գրասենեակում (Մալօ-Գօնչարօվսկայա, II)։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ֆակուլտէտի (III կուրսի կլինիկաները արդէն պատրաստ են) I, II և III կուրսերը մտնելու համար խնդիրներն ընդունվում են Բժշկական ֆակուլտէտի գրասենեակում (Վօզնեսենսկայա, 3)։ Խնդիրները տրվում են Կուրսերի Կառավարչի անունով և ուղարկվում են ընտրած ֆակուլտէտի գրասենեակը։

I կուրսը մտնելու համար խնդիրքի հետ միասին ներկայացվում են հետևեալ դօկումենտների բնագիրները. գիմնազիայի 7-րդ դաս. աւարտման վկայական, ծննդեան մետրիկ. վկայական (ամուսնացածների համար՝ ամուսնութեան վկայական ևս), բարեյուսութեան վկայական, խնդրատուի 2 լուսանկարը, կէս տարվայ ուսման վճարը (բժշկ. ֆակուլտ. վճարը տարեկան 200 ր., իրաւաբանակ. և պատմա-լեզուաբան.—125 ր.) և պօստային մարկաներ պատասխանի համար, այլապէս խնդիրները անուշադիր են թողնվում։ Բարձր կուրսերը մտնելու համար՝ բացի վերոյիշեալ դօկումենտներից՝ պէտք ներկայացնել նաև վկայական, որ խնդրատուն հաշվում է եղել համապատասխան հիմնարկ. սեմեստրներում։

Կուրսերում թէ տեսականօրէն և թէ գործնականօրէն աւանդվում են (բոլոր ֆակուլտէտների ունկնդրուհիներին) լատիներէն, նոյնպէս և նոր լեզուներ՝ ֆրանսերէն, անգլիերէն և գերմաներէն։

Հրէական դաւանութեան պատկանող անձերին Կուրսերը բնակութեան իրաւունք չեն տալիս։

(24, 26, 28 օգ. 15, 25) (առ.) (М. 231186) 685. 5—3

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԷՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՈԼԻ
Ֆաբրիկայի
Գտնվում է Կայսրութեան բոլոր մեծ քաղաքներում։
Բաժանմունքը Թիֆլիսում—Գօլօվինսկի պր., 21, Արտիստ. Ընկ. շինութ.
Գները ֆաբրիկային են։
(շ. ե.) ա. 197. 25—22

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆ

«Մշակի» այսօրվայ համարում մենք տպում ենք երկու թղթակցութիւն Զանգեզուրի գաւառից, որոնց մէջ պատմված է, որ մանուկները մեծ քանակութեամբ մեռնում են քութէշ կամ սկարլատին հիւանդութիւնից։

Հիւանդութիւնը կոտորածներ է անում Գորիս, Ալիղուլի, Խնձորեսկ գիւղերում և սպառնում է անցնել շրջակայ գիւղերը։

Մեծ թւով մանուկներ զոհ են գընում կորստաբեր հիւանդութեան, որովհետև բժշկական օգնութեան գործը շատ անմխիթար և անկազմակերպ. վիճակի մէջ է։

Արդարև՝ ինչ կարող է անել Գորիսի միակ բժիշկը իր ֆելդշերի հետ միասին թէ այդ կենտրոնական վարչատեղի և թէ շրջակայ գիւղերի բազմաթիւ հիւանդներին, մանաւանդ որ սկարլատինայի նման հիւանդութիւնը պահանջում է բժշկից արագ օգնութիւն և իր զարգացման առաջին քայլերում զգալի և նախազգուշացնող գործունէութիւն։

Այդպիսի վարակիչ հիւանդութիւններ երևալու ժամանակ նահանգական վարչութիւնը հոգ է տանում անմիջապէս ուժեղացնելու աղէտի ենթարկված տեղերում բժշկական օգնութեան գործը, աւելացնելով բժշկի և ֆելդշերների թիւը, որպէսզի հիւանդութիւնը իր շարժման սկզբնական շրջանում դադար առնի, կղզիանայ և չը տարածվի շրջակայ ազգաբնակութեան մէջ։

Գանձակի նահանգի բժշկական վարչութեան ղեկավարները մի քանի դէպքերում ցոյց են տուել եռանդ մաքառելու վարակիչ հիւանդութիւնների զարգացման ու տարածման դէմ։

Ուստի պէտք է յոյս ունենալ, որ այժմ էլ առանձին ուշադրութիւն կը դարձնեն սկարլատինայի վրա Զանգեզուրի գաւառում և անմիջապէս միջոցներ ձեռք կառնեն, որպէսզի մի երկու տեղերում երևացած հիւանդութիւնը չը վարակի շրջակաները և չը ստեղծի աղէտ ազգաբնակութեան համար, որ հապիւ հազ սկսել է կազդուրվել իր վերջին տարիների ծանր փորձութիւններից յետոյ։

Միևնոյն ժամանակ հասարակութիւնը ինքն էլ պէտք է սեփական միջոցներով աշխատի մաքառել հիւանդութեան տարածման դէմ, կազմակերպելով բժշկական օգնութեան գործը բժիշկների հսկողութեան և ղեկավարութեան ներքոյ։

Ա. Քալանթար

ԿԱՅՍՐԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Պետերբուրգ, 26 յուլիսի

Պալատի մինիստրի հեռագիրը. «Կայսերական «Շտանդարտ» զբօսանաւը Նոցին Մեծութիւններով և Օգոստափառ Երեխաներով ներկայ յուլիսի 25-ի ցերեկվայ 12 ժամին Անգլիայից վերադառնալիս եկաւ Բրունսբիւտէլ։ Զբօսանաւը ժամանեցին Վիլհէլմ կայսրի գնացքով անցնելու ժամանակ Հէսսէնեան մեծ դուքսը և մեծ դքսուհին, պրուսական Իրէնա պրինցուհին իր երեխաներով և Բատտենբէրգեան Վիտօրիա պրինցուհու երեխաները։ Ամբարտակի վրա կանգնած էր պատուաւոր պահակախումբը նաւատորմից. Ջրանցքի ափերով զբօսանաւին ուղեկցում էին օֆիցէրական պատրուլները հեծելազօրքի մասերից. Րէնսբուրգի մօտ հանդէս էր դրված պատուաւոր պահակախումբ քաղաքի բերդապահ զօրքից։ Երեկոյեան եօթերորդ ժամի սկզբին Կայսերական «Շտանդարտ» զբօսանաւը ժամանեցին գերմանական Վիլհէլմ երկրորդ կայսրը Ադալբէրտ պրինցի հետ միասին և այստեղ դիմաւորեցին նրան Նոցին Մեծութիւններ Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհին և այլ Օգոստափառ անձինք։ Թագաւոր Կայսրը գերմանական համազգեստով էր, Վիլհէլմ կայսրը ռուս գեներալի համազգեստով։ Զբօսանաւի վրա ծածանվեցին 2 Կայսրների գինադրօշները։ Ժամը ութին զբօսանաւի վրա Նոցին Մեծութիւնների մօտ կայացաւ ճաշ, որին ներկայ էին Վիլհէլմ կայսրը և այլ օգոստափառ անձինք շքախմբի անձանց հետ։ Գօլտէնայում զբօսանաւի վրա ժամանեց ողջունելու համար Նոցին Մեծութիւններին պրուսական Հէնրիխ պրինցը, որից յետոյ բոլոր օգոստափառ անձինք ճանապարհ ընկան զբօսանաւից։ Գերմանական կայսրը ճանապարհ դցեց Նոցին Մեծութիւններին մինչև Կիլի նաւահանգիստը, ուր զբօսանաւը խարիսխ գցեց»։ (Հ. Գ.)

Բրունսբիւտէլ, 25 յուլիսի

9 ժամ 45 րօպէին Կայսերական «Շտանդարտ» զբօսանաւը և նրան ուղեկցող նաւատորմը երևացին Բակսհաֆէնի բարձրութեան վրա։ Նոցին Մեծութիւններին դիմաւորելու համար Բրունսբիւտէլ ժամանեցին Գէմմէլմարկից Հէսսէնի մեծ դքսական զոյգը, պրինց Հէնրիխի ամուսինը իր զաւակներով և Բատտէնբերգեան Լուիզա պրինցուհին։ «Շտանդարտ» և ռուսական զինուորական նաւերը ժամանեցին կէսօրին։ Հիանալի արև եղանակ է կանգնած։ (Հ. Գ.)

Բրունսբիւտէլ, 25 յուլիսի

«Շտանդարտ» զբօսանաւի Ջրանցք մտնելու ժամանակ Գէմմէլմարկից ժամանած բարձրագոյն անձինք ողջունեցին Նոցին Մեծութիւններին Թումբից, ապա գնում էին ծովափով Կայսերական զբօսանաւի հետ հաւասար, որը դանդաղութեամբ մտնում էր ամբարտակից ներս։ Ամբարտակի մուտքի առաջ կանգնած էր պատուաւոր պահակախումբը։ «Շտանդարտի» մօտենալու ժամանակ պահակախումբը զինուորական պատիւներ տուեց, նուագվեց ... -սական օրհներգը։ Կայսերական զբօսանաւը խարիսխ գցեց Կայսերական նաւահանգստում, ուր հաւաքվել էին ծովային և զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնեաները և Ջրանցքի վարչութեան հրամանատարը։ 1 ժամ 15 րօպէին «Շտանդարտ» ճանապարհ ընկաւ Ջրանցքով։ Բարձր հիւրերին ուղեկցում են Նոցին Մեծութիւններին մինչև Գօլտէնաու։ (Հ. Գ.)

Կիլ, 25 յուլիսի

Վիլհէլմ կայսրը «Սլէյպնէր» կրէյսէրով գնաց Ջրանցքով դիմաւորելու «Շտանդարտին»։ (Հ. Գ.)

Րէնսբուրգ, 25 յուլիսի

Հէնց Րէնսբուրգի մօտ, 33 կիլօմետր հեռաւորութեամբ Գօլտէնաուից, Վիլհէլմ կայսրը «Սլէյպնէր» կրէյսերի վրա սպասում էր Նոցին Մեծութիւնների ժամանելուն։ Մօտ 6 ժամին «Շտանդարտի» մօտենալու ժամանակ Վիլհէլմ կայսրը փոխադրվեց մարտանաւի վրա և դիմեց դէպի Կայսերական զբօսանաւը։ Վեց և մի քառորդ ժամին Վիլհէլմ կայսրը ոտք դրեց «Շտանդարտ» նաւի վրա։ (Հ. Գ.)

Գօլտէնաու, 26 յուլիսի

Ռուսական էսկադրայի Ջրանցքով ընթանալու ժամանակ ամեն տեղ, ուր ռուսական նաւերը անցնում էին բնակութիւն ունեցող տեղերով, ափերին կանգնած էին ժողովրդի խմբեր ժողովրդական դպրոցների աշակերտներով, որոնք ողջունում էին Նոցին Մեծութիւններին։ «Շտանդարտ» զբօսանաւի երևալու ժամանակ լսվում էին ուրայի ձայներ։ Րէնսբուրգում ծովափի վրա կանգնած էր հազարաւոր ժողովուրդ, տները և այգիները զարդարված էին ծաղիկներով, հասարակական շինութիւնների վրա ծածանվում էին դրօշակներ «Боже, Царя храни» մակագրութեամբ։ Տեղական բերդապահ զօրքը հանդիսաւոր համազգեստով կանգնած էր ծովափի վրա։ «Շտանդարտի» մօտենալու ժամանակ երաժշտական կապէլլան նուագեց ազգային օրհներգը, թնդանօթները որոտացին, ափերի վրա կանչում էին ուրա, ժողովուրդը շարժում էր թաշկինակները։ «Շտանդարտի» ետևից գընում էին «Պօլեարնայա Զվեզդա», ռուսաց երկու հակաականնաւեր, կրէյսէր «Ադմիրալ Մակարօվ»։ Եղանակը գեղեցիկ է։ (Հ. Գ.)

Կիլ, 26 յուլիսի

«Շտանդարտ» զբօսանաւը խարիսխ գցեց նաւահանգստում երեկոյեան 10 ժամին։ Գերմանական բոլոր զինուորական նաւերի վրա ծածանվեցին ռուսական դրօշակներ։ Վիլհէլմ կայսրը երեկոյեան 11 ժ. ճանապարհ ընկաւ։ (Հ. Գ.)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 25 յուլիսի

Արտաքին գործերի մինիստր Րիֆաաթ փաշան, Պետերբուրգի Հեռագրական Գործակալութեան թղթակցի հետ խօսակցութեան մէջ ի միջի այլոց հետևեալն ասաց Բ. Դրան վերջին հաղորդագրութեան առիթով յունական կառավարութեանը. «Մենք հարցաքննում արեցինք Յունաստանի բռնած իրական դրութիւնը պարզելու նպատակով, սակայն դա ամենևին ուլտիմատում չէ։ Ծայրայեղ դէպքում մեր դեսպանը, շատ կարելի է, միայն արձակուրդ կը վերցնի, թէպէտ և, ի նկատի ունենալով Յունաստանի բարեկամական յայտարարութիւնները, պէտք է յուսալ, որ գոհացուցիչ պատասխան կը ստացվի։ Թիւրքիան պատերազմ չէ ցանկանում, այլ միայն կամենում է պարզել դրութիւնը»։ (Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 25 յուլիսի

Ներքին գործերի մինիստր է նշանակված ... բիտասարդ Թիւրք։ (Հ. Գ.)

Սալօնիկ, 26 յուլիսի

Երէկ, Յուլիսի Տասի հրապարակի վրա կայացաւ բազմամարդ միտինգ կրետական հարցի առիթով վիլայէթի բոլոր քաղաքների պատգամաւորութիւնների մասնակցութեամբ։ Որոշումն կայացաւ, որը խիստ դատապարտում է կառավարութեան անվստահ քաղաքականութիւնը և պետութիւնների ընթացքը և ասում է, որ ժողովվածները պատրաստ են կեանքի և մահվան գնով կուել Թիւրքիայի գերագոյն իրաւունքները պաշտպանելու համար Կրետէում։ Նման միտինգները կազմակերպվում են և ուրիշ վիլայէթներում։ (Հ. Գ.)

Կ. Պօլսից ժամանւոր նամակով գրում են մեզ յուլիսի 20-ից.

«Մեր ազգ. երեսփոխ. ընդ. ժողովն ալ վերջապէս քայլ մը և հսկայ քայլ մը առաւ դէպի գործունէութիւն։ Երուսաղէմի ամենակնճռոտ հարցի լուծման հիմնաքարը դրաւ այս ուրբաթ (17 յուլիս) և յաջողեցաւ գոռամեալ Յարութիւն պատրիարքը (պաշտօնէ) դադարեցնելով անոր քով տեղապահ ընտրել Ադրիանուպօլսոյ առաջնորդ Դաւիթ վարդ. Ցակոբեանը, ուն այնիւ, բարեպաշտ մի պատուական եկեղեցական է։

«Ցոյս մեծ ունինք, թէ Երուսաղէմին պատկանեալ միաբանութիւնը ազգ. ժողովի բացարձակ ընտրութեան համակերպող կը լինի և կը գիջանի յարգել այս որոշումը։ Եկեղեցական տեղապահին քով, սակայն, պիտի նշանակուի աշխարհական մի անձ լիազօր իշխանութեամբ, որպէսզի հաշուական, դատական և իրաւասութեան խնդրոց մէջ թև թիկունք լինի տեղապահին»։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թէհրան, 26 յուլիսի

Ջուլֆա-Թաւրիզի խճուղու շրջանի գիւղերում Սաթթար խանի մարդիկ հաւաքում են ձիաւորներին և կողոպտում են ունևոր մարդկանց, մեղադրելով նրանց, որ նրանք համակրելիս են եղել գահից հրաժարված շահին։

Յայտարարված է պարլամենտի անդամների ընտրութիւնների մասին։ (Հ. Գ.)

Թաւրիզ, 26 յուլիսի

Սաթթար խանի գիւղեր կողոպտող ձիաւորները վիրաւորեցին Թաւրիզի խճուղու բանւորներից մէկին և գերի տարան նրան։ Ազատելու համար ուղարկված էր կօզակների մի խումբ, որին ձիաւորները դիմաւորեցին գնդաձգութեամբ։ Կօզակները պատասխանեցին։ Սաթթար խանի երեք ձիաւորներ սպանվեցին, եօթը վիրաւորված են։ Կօզակների մօտ սպանված է մի ձի։ Վիրաւորված բանւորը ազատված է։ Երկաթուղու պաշտպանութիւնը ուժեղացնելու համար գեներալ Սնարսկին Մարանդ ուղարկել է հրացանաձիգների մի վաշտ երկու գնդաձիրներով։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 25 յուլիսի

Պրինց Զիլլի-Սուլթանը Րաշտից ճանապարհ ընկաւ Թէհրան։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 25 յուլիսի

Ժամանեց պրինց Զիլլի-Սուլթանը։ Դի-ուլ-Դօվլէ (?) Շիրազի նահանգապետ է նշանակված։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 25 յուլիսի

Մեծ Իշխան Գէորգի Միխայլօվիչին տրվում է գեն.-լէյտէնանտի աստիճան, նշանակելով նրան գեն.-ադիւտանտ Նորին Մեծութեան մօտ։ (Հ. Գ.)

Օդեսսա, 25 յուլիսի

Դուման արտակարգ նիստում որոշեց արկանել առ ոտս Կայսրի հաւաներ և խնդրել թոյլ տալ Օդեսսայից Պետական Դումայի անդամի առաջիկայ ընտրութիւնների համար կազմել ընտրողների նոր ցուցակներ և հրամայել զրկել հրէաներին Պետական Դումայի անդամի ընտրութիւնների իրաւունքից։ (Հ. Գ.)

Գանձակ, 25 յուլիսի

Ոստիկանական կոմանդան, որ կազմակերպվեց բռնելու համար յուլիսի 19-ին արքունական պօստի վրա յարձակվողներին, յանցաւորներից մի քանիսին գտաւ Կիպէզդիմի (?) գիւղում։ Հրացանաձգութեան ժամանակ սպանվեցին բոլոր 5 յանցաւոր վրացիք։ Կոմանդայից ոչ ոք չը վնասվեց։ (Հ. Գ.)

Սօֆիա, 25 յուլիսի

Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնայի անուանակոչութեան օրը Կէյդանախ աւանում ներկայ էր մինիստրների խորհրդի նախագահը։ Կէյդանեան մէջ շան հրէայ հասարակութիւնը և ազատ հրշէջային ընկերութիւնը աղ ու հաց մատուցին նրան։ Յուլիսի 23-ին Ստօլիպին ժամանեց Դառնօվօ կայարանը, ուր դիմաւորեցին նրան նահանգապետը և նահանգական բարձր իշխանութիւնները, ապա գնաց Դառնօվօ կալուածքը, որ գնել են գիւղական բանկը և երկրագործութեան մինիստրութիւնը, տեսաւ ռուս գաղթականների խուտօրները, միջին գիւղատնտեսական դպրոցի շինութիւնը, կամուրջը Դառնօվկի վրայով։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 25 յուլիսի

„Рѣчь" և „Современное Слово" լրագիրների խմբագիրները «Անձնասպանութիւնները զօրքի մէջ» յօդուածը տպելու համար հինգհարիւրական ր. տուգանքի են ենթարկված։ (Հ. Գ.)

Եօկոհամա, 25 յուլիսի

Ճապօնիան այսօր ուլտիմատում է առաջարկում Չինաստանին։ Դրութիւնը շատ լուրջ է։ (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 25 յուլիսի

Րէյտէրին հաղորդում են Տօկիօյից, որ Ճապօնիան, չը նայելով Չինաստանի դիմադրութեանը, դիտաւորութիւն ունի վերաշինել Անդուն-մուկդէնեան

երկաթուղին։ Աշխատանքները կը սկսվեն վաղը։ Մի քանի հարիւր չինական զինուորներ կանգնեցված են գծի երկարութեամբ։ Զինուորական մինիստրութիւնը հաւատացնում է, որ նա պատրաստ է ամեն պատահականութիւնների համար։ Վճռված է երկաթուղին կառուցանել, չը նայելով դիմադրութիւններին։ (Հ. Գ.)

—

Տօկիօ, 25 յուլիսի

Որպէս այժմ պարզվում է, Եապօնիան ուլտիմատում չէ ուղարկել Չինաստանին, այլ յանձնել է մի յայտագիր, որով հաղորդում է, որ այսուհետև Եապօնիան ինքնուրոյն կը գործէ անտուն-մուկդէն-եան երկաթուղու հարցում։ Եապօնական կառավարութիւնը ծանուցեց պետութիւններին, որ ինքը դիտաւորութիւն ունի այդ երկաթուղու վերակառուցումն սկսել։ (Հ. Գ.)

Կանէա, 25 յուլ.

Կրետականդ բօշակ փոխարէն այստեղի բերդի վրա կրկին բարձրացված է մի դրօշակ, որը կապոյտ ֆօնի վրա ունի սպիտակ խաչ առանց թագի։ (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 25 յուլիսի

Պաշտօնապէս յայտարարվում է, որ լօրդ Կիտչեներ, Հնդկաստանի զօրքերի գլխաւոր հրամանատարի պաշտօնից արձակվելուց յետոյ, կը նշանակվի ֆելդմարշալ։ Եապօնիա և Աւստրալիա գնալուց յետոյ նա կը նշանակվի պետական պաշտպանութեան կօմիտէտի անդամ և կը գրաւէ ծայրագոյն կօմիսարի պաշտօն Միջերկրական ծովում։ Կապելով զօրքի վերակազմութեան հետ՝ ոյժերի հրամանատարութիւնը Միջերկրական ծովում առանձին նշանակութիւն է ստանում։ (Հ. Գ.)

—

Բերլին, 25 յուլիսի

Վօլֆին հեռագրում են Ժընէվից. «Եգիպտական երիտասարդութեան կօնգրէսը նշանակված է օգոստոսի 31-ին։ Նրա նպատակն է ազատել Եգիպտոսը անգլիական խնամակալութիւնից և սահմանադրական վարչութեան եղանակ մտցնել Եգիպտոսում։ (Հ. Գ.)

—

Ստօկհօլմ, 25 յուլիսի

Շվեդական տպարանական բանուորների դաշնակցութեան յանձնաժողովը որոշեց առաջարկել դաշնակցութեան [illegible] քը շվեդական բոլոր տպարաններում, ի բաց չառնելով սօցիալ-դեմօկրատական օրգանների տպարանները։ (Հ. Գ.)

—

Մուրմէլօն, 25 յուլիսի

Այսօր առաւօտ Ջօմմէր աէրօպլանով թռիչք կատարեց, որ շարունակվեց 2 ժամ 27 րօպէ 15 վայրկեան։ (Հ. Գ.)

—

Ստօկհօլմ, 25 յուլիսի

Թագաւորի և ներքին գործերի մինիստրի կողմից ստորագրված կոչը խոստովանում է, որ համեմատաբար աննշան տարաձայնութիւնները, որոնք առանձին տեղերում առաջացրել են աշխատանքների դադարումն, հասցրին ծանր կօնֆլիկտի. միաս է հասցված ընդհանուր երկրական գիտակցութեանը և ամբողջ արդիւնաբերական կեանքին. իւրաքանչիւր կուսակցութիւն կամենում է կռիւ մղել իր պատասխանատւութեամբ, բայց չը պէտք է սակայն մոռանալ, որ բանակցութիւնների ազնիւ և խաղաղ վախճանը շատ դժուարացած է, երբ ոտնահարվում է իրաւունքը։

Երկաթուղիական վարչութիւնը հաղորդում է, որ երկաթուղիական հաղորդակցութիւնը երկրի մէջ սահմանափակված է օրական տասն և հինգ գնացքներով։ (Հ. Գ.)

ԽՌՏՈՒՄՆԵՐԸ ՍՊԱՆԻԱՑՈՒՄ

Մադրիդից հեռագրում են «Рѣчь» լրագրին, որ այնտեղ լուր է տարածված՝ թէ կատալօնիայի ապստամբները մահվան դատավճիռ են արձակել թագաւորի ու մինիստր-նախագահի վերաբերմամբ։

—

Պետերբուրգում, «Пет. Л.» լրագրի ասելով, յուլիսի 20-ին լուր է ստացվել այն նոր սարսափելի կորուստների մասին, որ կրել են կառավարչական զօրքերը Բարսէլօնիայում յեղափոխականների կողմից։

Բարսէլօնիայի ծովափնեայ ամրութիւնները բոլորովին անպաշտպան կերպով պաշարվել է քաղաք ներս խուժող ապստամբ զօրքերից։ Քաղաքի փողոցներում սաստիկ կոտորած է տեղի ունեցել, որի ժամանակ յեղափոխականները չէին խնայում մինչև իսկ կենդանի մնացած գերիներին։ Հետևակ ժանդարմների պահակախումբը, գնդակաձիգների 2 վաշտ և 3 հեծելագնդեր ոչնչացվել են։

—

Պ ա ր ի զ.—Սպանիայից ստացված վերջին տեղեկութիւնների համաձայն զէնքի է կանչված ամբողջ պահեստի զօրքը։ Արձակուրդի մէջ գտնվող զինուորականները յետ են կանչված իրանց մասերը։ Յեղափոխական շարժումներով բռնկված մասերը ուղարկվում են 100,000 զօրքեր։

Արրագօնայից, Վալենցիայից ու այլ քաղաքներից ստացված են յուզիչ լուրեր։ Լուր է պտտում, որ Լօգրօնիօյի նահանգապետ գեներալ Լոման լուրջ կերպով վիրաւորված է փողոցային ընդհարումների ժամանակ։

Բարսէլօնիայում կարգը պահպանում են գործադուլարարներից կազմված զօրամասերը, որոնց թիւը հասնում է 9,000-ի։

Բարսէլօնիայի հարևան Ֆիգուէրաս քաղաքում հանգուցեալ Դօն-Կարլօսի կողմնակիցները խորհրդակցութիւն են գումարել։ Նրանք այժմ էլ աշխատում են Դօն-Կարլօսի որդու՝ ռուսաց զօրքի պօրուչիկ Խայմէ Բուրբօնսկու թեկնածութիւնը առաջ մղելու համար։ Ժամ առ ժամ նրանք սպասում են Խայմէի գալստեանը, որը գտնվում է արդէն սպանական սահմանագլխին մօտիկ։ Գահաժառանգութեան այդ թեկնածուի սվիտայի մէջ են կարլօսականների բոլոր յայտնի պարագլուխները։ (Р. У.)

—

Բերլինում տեղեկութիւն է ստացված, որ Ալֆօնս թագաւորը ցանկութիւն է յայտնել անձամբ գնալու պատերազմական գործողութիւնների վայրը կաբիլների դէմ կռւելու։ Կառավարութիւնը ընդդիմանում է միապետի այդ ցանկութեանը, յայտնելով որ, ի նկատի առնելով Սպանիայի մէջ կատարվող լուրջ անցքերը, թագաւորի ներկայութիւնը մայրաքաղաքում անհրաժեշտ է համարվում։ (Р. У.)

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

—

Կ. Պօլիս, 21 յուլիս

Պապիկեան, Ադանայի միակ քննիչը, որ, Պօլիս վերադարձին, կիլիկեան աղէտքներու մասին նոր ճշմարտութիւններ բերաւ. ալ չկայ... յանկարծամահ։ Այսօր պարլամենտի մէջ իր պաշտօնական յայտարարութիւնները պիտի ընէր, ու մինչ ոճրագործներու պաշտօնական շարք մը ան ու դողի մէջ կը սպասէր, այսօր, տարօրինակ ճակատագրութիւնով մը, իր թաղումը պիտի ըլլայ։

Հանրութիւնը ծանր տպաւորութեան ներքև է այդ անակնկալ մահուան առջև։ Ադանան կը կորսնցնէ իր դատին ամենէն անկեղծ, ամենէն անաչառ, հզօր պաշտպանը, պարլամենտը կը կորսնցնէ ամենէն կարող ու գործունեայ մէկ անդամը, իսկ հայութիւնը կը կորսնցնէ լաւագոյն զաւակներէն մին։

Իր մահը, բոլորովին անպատրաստ, [illegible] միտքերը տրամադիր էին թունաւորումի ոճիր մը տեսնել այդ քանդումին մէջ։ Հրամայուած դիազննութիւն մը, որ կատարուեցաւ Պապիկեանի անշնչացած մարմնին վրայ, հայ, յոյն, թիւրք և հիւպատոսական բժիշկներու ներկայութիւնով ու մասնակցութիւնովը, բարեբաղդաբար, թունաւորումի ոևէ հետք չի գտներ։

Այդ մահուան շուրջը կարելի է այսպէս խորհիլ։ Նախ՝ Պապիկեան Ադանայի դէպքերէն ծայրայեղօրէն ազդուած Պօլիս վերադարձաւ։ Իր բոլոր ուժերը լարեց մէջտեղը դնելու յայտնի ճշմարտութիւնները, որոնց դէմ հազարաւոր խոչընդոտներ տեսաւ։ Չէր կրցած համոզուիլ, թէ մարդկային խժդժութիւնը, գազանութիւնները կրնան յանգիլ այնպիսի ու այնքան մանրամասնութեանց, որոնք երբեք տեղի ունեցած չեն ընդհանուր պատմութեան մէջ։ Երկրորդ, իրեն հետ տեսակցողները կըսեն, թէ բոլորովին տարբեր Պապիկեան մը դարձած էր Պօլիս. ալ չէր կրնար հանդուրժել, թէ ճշմարիտ օսմանցի մը, երկրին ներկային ու ապագային բարեկամ, պիտի ուզէր պաշտպան կենալ արիւնկզակ ոճրագործներու։ Երրորդ, հաւանական է թէ, երբ իր անուան բոլորտիքը սկսան Ադանայի դէպքերը խօսիլ հրապարակի վրայ իրենց իսկական շարժառիթներովն ու հեղինակներովը, սպառնալիքներ եղած ըլլան։ Քանի մը օր առաջ նոյն իսկ լսուեցաւ, թէ, զինուորական վճռաբանութեան մը մէջ, մէկը յանդգնած է արտանձնակով սպառնալ։ Ուրիշ պատճառ մը կենթադրուի արբենալու սովորութեան մը ամեն իրիկուն միայն. այդ սովորութիւնը կրնայ աւելի սաստկացած ըլլալ Ադանայէ վերադարձին՝ ինքզինքը մոռնալու համար։ Աղէտքի վայրէն ամեն վերադարձողները տեսակ մը կորուստներ են, թաղուած տպաւորութիւններու մէջ, որոնք միտքերու վրայ անջինջ կը մնան քանդակներու պէս։ Պապիկեանի համար կը պատմուի թէ քանի մը օր առաջ իր ձախ թևին վրայ զգացած է թմրութիւն։

Այս պարագաներու մէջ վրայ հասած է մահը։ Հանրութիւնը, բժշկական քննութեան հրատարակուելէ ետքն ալ, Պապիկեանի մահուան մէջ տրամադիր է տեսնել թշնամի ձեռքը մը,—թունաւորում մը։ Թոքը սևցած ըլլալով՝ բժշկական վարժարանը ղրկուած է տարրալուծելու համար։

Պապիկեան ծնած է Ադրիանուպոլիս՝ 1856 փետրուարի 23-ին։ Իր նախնական ուսումը ստացած է նոյն քաղաքի ազգ. վարժարանի մէջ, ու յետոյ ընթացք մը բոլորած père-երու Ցեւուսեան վարժարանի մէջ։ Մանր մունր պաշտօններէ ետքը, յաջողած է իրաւագիտական քննութիւններ անցնել ու վկայական ստանալ 1881-ին։ Նախորդ տարի ընտրուեցաւ անդամ օսմ. պարլամենտի, որու պարկեշտ ու գործունեայ մէկ անդամը ճանչցուած էր։ Երիտասարդ թիւրքերու շատ վստահելի էր, այդ վստահութեան հետևանքով, պարլամենտի կողմէ, քննիչ ղրկուեցաւ Ադանա, ուրկէ վերադարձաւ զարհուրելի յայտնութիւններով։

Պապիկեան կը թողու չորս որբեր, մէկ մանչ 10 տարեկան ու երեք աղջիկներ՝ 13, 15, 18 տարեկան։ Հարստութիւն չկայ. իր ունեցածը, 170 ոսկի, արդէն բաշխած է Ադանայի կարօտեալներուն։

Այսօր, կէսօրէ ետքը, կըկատարուի իր թաղումը, պատրիարք սրբազանի նախագահութեամբ։ Մարմինը փոխադրուած է Գումկափուի մայր եկեղեցին, ուրկէ, հանգստեան արարողութենէ ետքը, պիտի տարուի Սան-Ստեֆանօ և պիտի թաղուի եկեղեցւոյն մէջ։

Շահէն

—

Իսկ մի ուրիշ մասնաւոր նամակում, թըւագրված յուլիսի 20-ից, նոյն Պապիկեանի մասին կարդում ենք հետևեալ տողերը.

«Երէկ գիշեր Սան-Ստեֆանօյի մէջ angine de poitrine-է (կրծքի հիւանդութենէ) յանկարծամահ եղաւ օսմանեան պարլամենտի անդամ Յակոբ էֆ. Պապիկեան, որը, ինչպէս գիտէք, Ադանայի ջարդի քննիչ յղուած էր և ճշմարտութեան, արդարութեան ամենահզօր ու բարձրագոչ դրօշակակիրն եղած էր։ Այսօր իսկ իր տեղեկագիրը այդ մասին կարդալու էր օսմ. պարլամենտում, բայց մահը թոյլ չտուեց, աւաղ. Պապիկեանի ձայնը մարեց։ Ոչ, ոչ, Պապիկեանի մահով ալ աւելի բարձր պիտի հնչէ այդ ձայնը, որի համար Դուրեան պատրիարք՝ թաքրիր թաքրիրի վրայ կը տեղացնէ առ Բ. Դուռ։

«Պապիկեանի յուղարկաւորութիւնը ազգային պիտի լինի և փառաւոր. պատրիարքը պիտի նախագահէ և ազգային սուգի օր մը պիտի լինի վաղը պօլսահայերի համար»։

ԱԴԱՆԱՅԻ ՋԱՐԴԸ ԵՒ ՊԱՊԻԿԵԱՆԸ

—

«Մշակի» 116-րդ համարում մենք, առաջ բերելով թիւրք պարլամենտի անդամ Յակ. Պապիկեանի տեսակցութիւնը «Թասվիրը էֆքեար» թերթի աշխատակցի հետ, խոստացել էինք տալ Պապիկեանի և Կ. Պօլսում հրատարակվող «Օսմանիշէր Լօյդ» գերմաներէն թերթի աշխատակցի տեսակցութիւնը Ադանայի հայկական ջարդերի մասին։

Ահա և այդ տեսակցութիւնը, որ թարգմանաբար տպված է Կ. Պօլսի հայ թերթերում.

Աշխ.—Ադանայի մէջ ինչպէս ծագեցաւ խռովութիւնը։

Պապ.—Մեր քննութեանց համաձայն, սահմանադրութեան հռչակումէն յետոյ մինչև մէկ ամիս զանազան ցեղեր իրարու հետ լաւ ապրած են։ Անցեալ օգոստոսին, իսլամները խռովարարական գաղափարներ վերագրելով հայերուն և սխալ զրոյցներ հանելով, երկու ցեղերու միջև ատելութիւնը ծայր տուած է։

Աշխ.—Բռնապետութեան կուսակիցներուն նպատակը ինչ էր։

Պապ.—Մեր կատարած քննութիւններով հասկցանք թէ ժողովուրդը, բռնապետութեան կուսակից ըլլալուն, սահմանադրութենէն գոհ չէ։

Աշխ.—Կըսուի թէ խռովութիւնը առաջ բերուած է նախորդ վեհապետին և Իզզէթին կողմէ։ Ստո՞յգ է։

Պապ.—Ատիկա ճիշդ չէ։ Արդէն խռովարարները պէտք չունէին գրգռիչի։

Աշխ.—Դէպքերուն մէջ մաս ունի՞ Խաֆիէ Սիւլէյման էֆ.։

Պապ.—Դժբաղդաբար, պատերազմական ատեանը, այդ մարդուն խօսքերուն կարևորութիւն տալով, շատ մը հայեր ձերբակալած է։

Աշխ.—Հայոց առաջնորդը՝ Մուշեղ եպ. մասնակցութիւն ունի՞։

Պապ.—Ո՛չ։ Առաջնորդը յունիս 23-ին բացատրագիր մը ուղղելով կուսակալ Ջէվադ-բէյի՝ դէպքը առաջուց իմաց տուած է։ Առաջնորդին յայտարարութիւնները և մեր կատարած քննութիւնները իրարու կը համապատասխանեն։

Աշխ.—Հայերէն զատ ուրիշ ազգեր ալ վնասուած են խռովութիւններէն։

Պապ.—Այո՛։ Առաջին դէպքէն սպանուած են 418 սուրիացի, 162 քիլդանի, 65 սուրիացի կաթոլիկ, 210 հայ կաթոլիկ, 665 բողոքական և 99 յոյն։

Աշխ.—Ադանայի պատերազմական ատեանը անաչառ ընթացք մը ունի՞։

Պապ.—Անաչառ ընթացք մը չունենալը պիտի հաստատենք՝ պէտք եղած բոլոր վաւերաթուղթերով։ Այդ մասին պատմութիւն մը ընեմ ձեզի։ Ջարդին օրը և անկէ առաջ ալ, իր գործերուն պատճառաւ, հայ մը օսմ. բանքան կերթար միշտ. կոտորածին օրը՝ բանքան գտնուած միջոցին՝ խռովութիւնը կը սկսի։ Այդ պատճառաւ՝ հայը չորս օր բանքան մնալէն յետոյ դուրս կելլէ։ Պատերազմական ատեանը մահուան դատապարտեց այդ մարդը, երբ ամենէն մեծ գրգռիչը։

Աշխատակից.—Իսլամներուն և քրիստոնեաներուն անձի կորուստը ծրչափ է։

Պապ.—Դէպքերուն մէջ 19,400 քրիստոնեայ և 608 իսլամ ջարդուած են։ Քրիստոնեաներու այրած տուները վեց անգամ աւելի են, բաղդատմամբ իսլամներու տուներուն։

Աշխ.—Ստո՞յգ է որ հայերը մասնաւոր ձեռնարկներ ըրած են հոն։

Պապ.—Ատիկա վճռականապէս անհիմն է։

Աշխ.—Իրա՞ւ է որ հայերը կը գաղթեն։

Պապ.—Եթէ այս վիճակը շարունակէ և կառավարութիւնն ալ թոյլ տայ, Ադանայի մէջ մէկ հայ չպիտի մնայ։

Աշխ.—Դէպքերու մասին ինչ կարծիք ունին օտար հիւպատոսները։

Պապ.—Մեզի համակարծիք են։ Իրենց կառավարութիւններուն ալ այդպէս զեկուցած են խնդիրը։

Աշխ.—Անգլիոյ հիւպատոսը ծ՞վ վիրաւորեց։

Պապ.—Հիւպատոսին պատմութեան նայելով՝ հայ մը կեանքը ազատելու համար փախած ատեն՝ անոր դիմացը կելլէ. հիւպատոսը կը հարցնէ վազելուն պատճառը. բայց հայը վախէն կը զարնէ հիւպատոսը։ Մասնաւոր քննիչ մարմինը խորհրդարանին, եպարքոսութեան և Մահմուդ Շէվքէթ փաշային պիտի ներկայացնէ Ադանայի վերաբերեալ վաւերաթուղթերը։

Բացի յիշեալ տեսակցութիւնից՝ Զմիւռնիայում հրատարակվող թիւրքական «Իթթիհադ» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցն ևս նոյն խնդրի վերաբերմամբ Պապիկեանի հետ ունեցել է մի ինտերվիւ, որն առաջ ենք բերում ստորև, քաղելով դարձեալ Կ. Պօլսի հայ թերթերից.

Թղթակից.—Ադանայի մէջ ձեր ունեցած պաշտօնը վերջացա՞ւ, եթէ ո՛չ նորէն պիտի պառնա՞ք։

Պապ.—Իմ պաշտօնս աւարտեցաւ։ Ըստ իս քննութեան ենթարկուելիք բան չմնաց։

Թղթ.—Քննութեանց արդիւնքը ինչ եղաւ. ջարդին պատճառը ծ՞վ է։

Պապ.—Իմ քննութիւններուս համաձայն, ազատութեան սկիզբէն ի վեր, բռնապետութեան կուսակիցները Ադանայի մէջ բոկած էին դժգոհութիւն ցուցնել և ոչ-իսլամները ընդհանուր կոտորածի մը մատնելու ծրագիրը պատրաստել։ Ասիկա վճռականօրէն հաստատուած է դատական և պաշտօնական թուղթերով։

Թղթ.—Սուլթան Համիդին մատը կա՞յ ասոր մէջ։

Պապ.—Այս մասին զանազան զրոյցներ կան Ադանայի մէջ։ Սակայն քննութեանց միջոցին այդպիսի ապացոյց մը և նշան մը ձեռք չանցուցի։

Թղթ.—Կեդր. կամ տեղ. կառավարութիւնը մասնակցութիւն ունի՞։

Պապ.—Թէև կեդր. կառավարութիւնը մասնակցութիւն չունի, սակայն ամեն պարագայի մէջ ինք պատճառ տուած է։ Իսկ ամեն պարագայի մէջ՝ տեղական կառավարութիւնը մասնակցութիւն ունի։ Մանաւանդ կուսակալ Ջէվադ բէյ, հրամանատար Ռէմզի փաշա, Ջէբէլը-Բէրէքէթի կառավարիչ Ասաֆ բէյ, Բաղդադի դատէ Կադրի էֆ., Բօշնաք Սալիհ էֆ. և «Իթիդալի» տէր Իհսան Ֆիքրի էֆ. վճռականապէս մեղսակից են։

Թղթ.—Քրիստոնեայ ցեղերը պատճառ տուա՞ծ են ասոր։

Պապ.—Քրիստոնեայ ցեղերը սկզբան պատճառ տուած չեն։ Կատարեալ համոզում գոյացուցած եմ այդ մասին։

Թղթ.—Ձեր ընկերներուն համոզումը ինչ է։

Պապ.—Ընկերներս ալ ինծի համակարծիք են։ Միայն Եուսուֆ-Քէմալ բէյ կարծիքի թեթև տարբերութիւն մը ունէր, բայց յետոյ ան ալ համոզուեցաւ։

Թղթ.—Կարասօ էֆ. ինչո՞ւ Ադանա կերթայ, քանի որ քննութիւնը աւարտած է։ Աւելորդ չէ՞ անոր առաքումը։

Պապ.—Կարասօ էֆ. կերթայ՝ երկրորդական կարևորութիւն ունեցող խնդիրներ լուծելու համար։ Նոյնիսկ Եուսուֆ-Քէմալ բէյ հոն մնացած է Կարասօ էֆէնդիին սպասելու համար, եթէ ոչ՝ տեսնելիք գործ մը չկայ։

Թղթ.—Այսուհետև ա՛ն արդարութիւնը պիտի կրնա՞յ տիրական ըլլալ Ադանայի մէջ։ Այդ կարգի դէպքերու առաջքը առնելու համար հարկ եղած միջոցներ ձեռք առնուա՞ծ են։

Պապ.—Ադանայի մէջ անդորրութիւնը և բարեկարգութիւնը կրնան ապահովուիլ, եթէ երբեք կառավարութիւնը ազդու միջոցներ ի գործ դնէ։ Միայն թէ պատերազմական ատեանը շատ անաչառ ընթացքի մը չի հետևիր. եթէ անաչառ ըլլայ՝ մտահոգութիւն պատճառող բան չկայ երբեք։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Գ օ ր ի ս, 20 յուլիսի

Քաղաքումս սաստիկ տարածված է սկարլատինա կոչված տարափոխիկ հիւանդութիւնը գլխաւորապէս փոքրհասակների շրջանում. բժշկական օգնութեան մեծ կարիք է զգացվում. Գօրիսում կայ միակ մի հայ բժիշկ իր ֆելդշերով, որը այնքան բաւականութիւն չէ տալիս ժողովրդական լայն պահանջներին. այս անելի չարիքը ժողովրդին յուսահատութեան գուռն է գցել։ Առաջն առնելու համար պէտք է աւելացնել բժիշկների թիւը, որպիսով միայն կարելի կը լինի մանուկ սերնդին ազատել սոյնանման տխուր երևոյթներից. իսկ Գօրիսի հասարակութիւնը այնպիսի անտարբերութիւն է ցոյց տալիս, կարծես իր շուրջը չէ կատարվում այդ բոլորը։ Ինչ էլ որ լինի, չը պէտք է անուշադրութեան մատնել։

Մակոյկ

Խ ն ձ օ ր ե ս կ (Զանգ. գաւ.), 17 յուլիսի

Մի ամսից աւելի է, ինչ քութէշ հիւանդութիւնը իր աւերմունքներն է գործում կենտրօնական Զանգեզուրի մի քանի գիւղերում (Գօրիս, Ալիղուլի և այլն)։ Այժմ էլ նոյն հիւանդութիւնը անխնայ փրթում է Խնձօրեսկի թոթառուն երեխաներին. դեռ մի քանի օր է, ինչ այդ հիւանդութիւնը երևացել է մեր գիւղում, բայց մենք տուել ենք բաւական զոհեր։ Եղանակների չափազանց շոգ լինելն էլ միւս կողմից է նպաստում հիւանդութեան տարածմանը։

Գօրիսը, որպէս գաւառական քաղաք, պարտաւոր է իր ուշադրութիւնը կենտրօնացնել այս բազմամարդ գիւղի վրա, ուր մանկանց թիւը աւելի մեծ է, քան Զանգեզուրի մի որևէ այլ գիւղում։

Յարութիւն Մելքումեան

—

Ա ր ա մ ո ւ ս գիւղ (Երև. գ.), 24 յուլիսի

Մեր գիւղում անցեալ տարվանից բացվել է եկ.-ծխ. միդասեան դպրոց, սակայն մեր ծխատէր Յ. քահ. Տէր-Վարդանեանը, որ անցեալ տարվանից գործակալ է նշանակվել, ուսուցիչ է հրաւիրել Երևանի կօնսիստօրիայի էկզեկուտօրի որդուն, որը Երևանի Պուշկինեան քաղ. դպրոցի առաջին դասարանից դուրս է եկել առանց որևէ պատրաստութեան, այնուհետև մի քանի տարի բաղդի աշակերտ է եղել և այդտեղից էլ հեռացվել է ինչ-որ խնդրի պատճառով, իսկ վերջերս կօնսիստօրիայում գրագիր էր և դարձեալ հեռացվել էր ինչ-ինչ պատճառներով։ Թէ ինչ օգուտ է տուել այդ «ուսուցիչը», դա թողնում եմ ընթերցողին դատելու։

Ուսումն. տարին շուտով կը սկսվի։ Այդ պատճառով՝ ցանկալի էր, որ հոգ. իշխանութիւնն ուշադրութիւն դարձնէր այդ խնդրի վրա, որպէս զի գիւղական ուսումնարանի գործը չը տուժէր։

Գ. Մ.

—

Կ օ կ ա ն դ, 20 յուլիսի

Մեզանում ահա 15 օր է, ինչ սկսվել են սաստիկ շոգերը. տաքութիւնը հասնում է 50°-ի, որի շնորհիւ այս տարի սպասվում է բամբակի առատ բերք։ Առատ են նոյնպէս այս տարի ցորենը և գարին։ Ցորենի պուդը արժէ 85 կ., գարին՝ 75 կ., I տեսակ բամբակինը (մաքրած) կարժենայ 13 ր. 50 կ., II տեսակինը՝ 12 ր. 75 կ., III տեսակինը՝ 10 ր.։

Ինչպէս տեսնում ենք, այս տարի ևս պիտի մնանք առանց աղօթատան և ուսումնարանի։ Կը գայ սեպտեմբերը և կը տեսնենք, որ կորցրինք այս ուսումն. տարին ևս։ Չը նայած որ Աստրախանի թեմի կառավարիչ Մխիթար վարդապետը Կօկանդում եղած ժամանակը տեսաւ, որ տեղիս հայ գաղութի անսպասելի կարիքներից մէկն է ունենալ սեփական քահանայ, բայց չը գիտենք ինչու ամբողջ 10 ամիս ձգձգվում է հասարակութեան առաջարկած քահանայի հաստատութիւնը։ Այսպիսի պայմաններում տուժում է աղքատ դասակարգը։ Հոգաբարձութիւնը չարդարացրեց ժողովրդի տածած յոյսերը։

Պ. Մանուչարեանց

—

Կ օ ջ օ ր, 26 յուլիսի

Ներկայ յուլիս ամսին լրանում է տեղիս հայոց եկեղեցու երէցփոխանի՝ կոյս Հախիսեմէ Թայիրեանի երէցփոխութեան եռամեայ ժամանակամիջոցը։ Երէցփոխանին իր պաշտօնավարութեան ընթացքում եղել է բարեխիղճ ու եռանդոտ։ Հայ հասարակութիւնն էլ իր կամաւոր նուիրաբերութիւններով նպաստում է եկեղեցու բարգաւաճմանը, տեղական քահանայի և քառաձայն երգեցիկ խմբի պահպանութեանը։ Նուիրատուութիւնները յօգուտ եկեղեցու արձանագրվում են մի առանձին մատեանի մէջ։ Ներկայումս երէցփոխանին միտք է յղացել եկեղեցական սենեակները դարձնելու «սանատօրիա» հիւանդ և թշուառ մանուկների համար, որոնց թիւը Կօջօրում չափազանց շատ է, քանի որ Կօջօրի կլիման՝ երեխաների վերաբերմամբ առողջարար լինելով՝ գրաւում է իրան շատ-շատերին։

Բ. Բերինեան

ՄԻԱՀԱՄՈՒՌ ՋԱՆՔԵՐՈՎ

—

Նոր-Բայազէտ, 22 յուլիսի

Չը նայած որ մօտենում է առաջիկայ ուսումն. տարեշրջանի սկիզբը, բայց մեզանում ոչ մի պատրաստականութիւն չը կայ դպրոցի կազմակերպութեան վերաբերմամբ։ Դեռ ոչ աւագ-ուսուցիչ է հրաւիրված և ոչ էլ խումբը կազմված։ Հոգաբարձութեան անդամներից մի քանիսը հրաժարվելով մնում են երկուսը, որոնք տատանման մէջ են դպրոցի կառավարութեան և ուսուցչ. խմբի հրաւիրման առիթով, քանի որ դպրոցի դէֆիցիտը անցնում է 1,500 ր.... Մի խօսքով՝ դպրոցական գործը մեզանում խիստ անապահով դրութեան մէջ է. չը գիտենք ինչով պիտի ծածկվի դպրոցի բացը և ինչով հոգացվեն նոր գալիք ծախքերը...

Եւ ահա այդ պատճառով ուսումնարանը կանգնած է փակման վտանգի առաջ... Սակայն պէտք է նկատել, որ եթէ առաջիկայ ուսումն. տարվանից մեր դպրոցը նոյն դրութեամբ կառավարվի և նոյնպիսի պայմաններում առաջ տարվի կրթական գործը, գովեստի արժանի կը լինեն հոգաբարձութեան ջանքերը։ Ցիրաւի նիւթականը կամ փողը պէտք է բարձրացնէ դպրոցի ընկած

[illegible] համաձայն իր [illegible]կան կարողութեան։ Ուրեմն պէտք է աշխատել միահամուռ ջանքերով միշտ կանգուն պահել ազգային-ժողովրդական այդ հիմնարկութիւնը—դպրոցը—որ մեր ազգի միակ մխիթարութիւնն է կազմում ներկայումս։ Որսորդ

ԵՐՆՋԱԿԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔԸ

Էջմիածին, 20 յուլիսի

Երնջակի ս. Կարապետի վանքը, որ կառուցված է 14-րդ դարում և մեծ դեր է խաղացել իր ժամանակին մաքառելով կաթոլիկ ունիթօռների դէմ՝ պաշտպանելով հայրենի աւանդութիւնները, ներկայումս գտնվում է շատ անկեալ վիճակի մէջ։

Վանքը, որ գտնվում է Հին-Նախիջևանից դէպի արևելք 25 վերստի վրա և Ապրակունիս հայ գիւղին կից է (150 տուն բնակչով), ունի վիթխարի, տպաւորիչ, ամրակուռ և լաւ պահպանված շէնք։ Այժմ նա նշանաւոր է որպէս հարուստ կալուածատէր, հաստատուն եկամուտներ ունեցող վանք, բայց դժբաղդաբար որից հայ ժողովուրդը ոչ միայն ոչ մի շահ չունի, բարոյական մաքով եւ ասում, այլ և դարձել է վնասակար իր մէջ կատարվող վերին աստիճանի գայթակղեցուցիչ, անառակ և եւ լուզակային արարքներով։

Վերջին համարեա կէս դարում միակ մխիթարական փայլուն շրջանն է, երբ եօթանասնական թւականներին հանգուցեալ Սեդրակեան եպիսկոպոսը այստեղ վանահայր էր և պահում էր 70 աշակերտով գիշերօթիկ դպրոց։ Նրա կառուցած փառաւոր, ամուր, երկյարկանի, 70 արշին երկարութեամբ դպրոցական շէնքը մինչև հիմա շատ լաւ մնում է և կարող է դարձեալ ծառայել իր նպատակին։ Նրանից յետոյ մինչև այսօր վանքն եղել է զօշաքաղ շահատակութեան ասպարէզ։

Վանքն ունի հիանալի օդ, ամենաառատ սառնորակ ջրեր, 200 օրավար ջրարբի և նոյնքան անջրդի, արգաւանդ հողեր, երկակ ջրաղաց, քարհանք, այգի, ծառաստան, պարտէզ և այլն. Նրա սովորական եկամուտն է տարեկան 5000 ր., որ կարելի է շատ աւելացնել, ունի ամեն յարմարութիւն մի համեստ գիւղատնտեսական դպրոց պահելու.. բայց գոնէ միդասեան մի դպրոց պահէր…

Այս տարի այդ վանքում կար երեք վարդապետ։ Վանահօր և միւս վարդապետների միջև թիւրիմացութիւն ծագեց, և վարդապետները ստիպվեցին թողնել հեռանալ և գնալ Էջմիածին՝ բողոքելու Վեհափառին։ Ներկայումս այդ բողոքը յանձնված է սինօդին։ Ն. Վ. Տ.-Ա.

ԳՕԳՕԼԻ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Մոսկվա, 16 յուլիսի

Այս տարվայ մարտի 20-ին, ինչպէս գիտէ ընթերցողը, լրացաւ «Մեռած հոգիների» հեղինակի՝ անմահ Գօգօլի ծննդեան հարիւրամեակը։

Ապրիլի 26-ին, Մոսկվայում, Արբատի հրապարակի վրա, մեծ հանդիսաւորութեամբ բացվեց նաև հռչակաւոր գրողի մահարձանը, որից յետոյ տեղի ունեցան գօգօլեան տօնակատարութիւններ, որոնք տևեցին ամբողջ 3 օր։

Այնուհետև, մայիս ամսում, մայրաքաղաքի մի քանի թերթերում հրատարակվեց Գօգօլի թողած ժառանգութեան մանրամասն ցուցակը։ Մենք, ի նկատի ունենալով որ ամեն մի նշանաւոր գրողի կեանք հարուստ է բնորոշ կէտերով, և, բացի այդ, որ այդ բնորոշ փաստերը գեղեցիկ կերպով արտայայտում են գրողի անցեալը, կենցաղավարական որոշ ձևերը և նրա ֆիզիօնոմիան առհասարակ,—աւելորդ չենք համարում ներկայ տողերով կանգ առնել Գօգօլի ժառանգութեան վրա, որի գտնվելու պարագաները բաւական հետաքրքրական և ուշագրաւ են ընթերցողների համար։

Մոսկվայի նահանգական դատարանի նախագահ Դ. Ա. Նիլուսի կարգադրութեամբ նայվում, քննվում է հին գործերի արխիվը, ուր, ի միջի այլոց, գտնվում է «Մոսկվայի արքունական դատարանի երկրորդ դեպարտամենտի գործը» ընդհանուր խորագիրը կրող մի մեծ դօկումենտ, որտեղ նա, Նիլուսը, մի առանձին հետաքրքրութեամբ կարդում է «մեռած կօլլեժսկի ասեսօր Նիկօլայ Վասիլեվիչ Գօգօլի ունեցուածքի մասին»։

Նիլուսի ջանքերով Գօգօլի ժառանգութեան վերաբերող գործը գտավում է և դառնում ժողովրդական, հասարակական սեփականութիւն։

Կանգ առնենք Գօգօլի ունեցուածքի վրա այն կարգով, որ նա ցուցակագրված է (опись)։

Նախ այդ ցուցակի մէջ կայ 4 համար այս եղանակով. «Վերաքննիչ», «Մեռած հոգիներ», «Տարաս-Բուլբա», «Հարսնիք», և այլն։

Այնուհետև երևում է, որ Գօգօլը մեռել է մեն-մենակ։ Նա, ինչպէս յայտնի է, ապրելիս է եղել Նիկիտինի զբօսավայրի վրա գտնվող Տալըզինի տանը, կոմս Ալէքսանդր Պետրովիչ Տօլստօյի բնակարանում, որտեղ նա մի սենեակ ունէր տանտիրոջ կահկարասիքով։

Գօգօլի թաղման հոգսերը իրանց վրա են առնում Տալըզինի տան կառավարիչն ու դռնապանը։ Առաջինը մի կարևոր գրութեամբ յայտնելով պաշտպանաւոր իշխանութեան Գօգօլի մահվան մասին՝ խնդրում է թոյլատրել իրան՝ Գօգօլին Դանիլի գերեզմանատանը թաղելու համար։ Այդ լինում է 1852 թ. փետրվարի 21-ին, Գօգօլի մահվան օրը։

Արբատի քաղաքամասի երրորդ բաժանմունքի թաղական վերակացուն մի առանձին բաղօրտով յայտնում է պրիստաւին Գօգօլի մահվան մասին։ Հետաքրքրական և բնորոշ է այն, որ պրիստաւը, մի քանի ժամանակից յետոյ, գրում է, որ Գօգօլը մեռել է ոչ թէ փետրվարի 21-ին, ինչպէս որ ճանաչված է ռուսաց գրականութեան մէջ, այլ փետրվարի 24-ին։ Բացի այդ, նա իր կողմից աւելացնում է նաև մի խօսք.

— Գրականագէտ։

Գօգօլի ունեցուածքը ցուցակագրվել է «բարեխիղճ վկայ» Տարախովի ներկայութեամբ։

Գտնված դօկումենտների մէջ ասված է, որ Գօգօլը չէ թողել «ոչ հոգևոր կտակ, ոչ կապիտալ, ոչ տոկոսաբեր թղթեր, ոչ արժէքաւոր իրեր, նոյնպէս և հանգուցեալի հրաժարականի մասին եղած հրամանը չէ գտնվել նրա թողած իրերի մէջ»։

«Նա թողել է հագնելու շորեր,—ասվում է դօկումենտներում,—սպիտակեղէն, գրպանի ժամացոյց և գրքեր»։

Բոլոր իրերը ցուցակագրված են մանրամասն կերպով և սկսվում է այս կարգով։

Գօգօլը թողել է.

«Ջրարջի մորթուց կարած և սև մահուդով պատած հին, բաւականին հագնված մուշտակ (енотова шуба)։ Այդ մուշտակը գնահատված է 15 արծաթ մանէթ»։ Յետոյ ասված է. «Բրդէ նուրբ գործուածքից պատրաստած վերարկու (шинель), երկու մահուդէ հին սերտուկ և մահուդէ կապոյտ գոյնի ֆրակ թաւշեայ օձիքով, մետաքսէ աստառով և բրօնզեայ կոճակներով»։

Եւ այդ թանգագին կտորից պատրաստած ֆրակը գնահատվել մի րուբլի միայն։

«Ամառային դեղին գոյնի մետաքսէ վերարկուն» գնահատվել է 50 կոպէկ։

«Մարմարեայ գոյնի անդրավարտիքը» գնահատվել է 20 կոպէկ միայն։

Իսկ մնացած իրերից «քաթանէ անդրավարտիքները», «դիպակեղէն վերարկուն» (пикеневое пальто), «հինգ թաւշեայ և հինգ ամառային ժիլետները» և «չորս փողկապը» գնահատված են իւրաքանչիւրը, ի զարմանս ամենքի, 1 կոպէկ։

Գօգօլը հարուստ չէ եղել նաև սպիտակեղէնով։

Նա ընդամենը թողել է «7 հատ քաթանէ շապիկ» և մի դիւժինից պակաս՝ մնացած սպիտակեղէնից։

Բայց ընթերցողի համար, երևի, մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ Գօգօլի թողած գրադարանը։ Պէտք է նկատել, սակայն, որ վերոյիշեալ իրերի «գնահատող բարեխիղճ վկայ» Տարախովը միանգամայն անուշադրութեան մատնելով մեծ գրողի ունեցուածքի գլուխ գործոցը, գրադարանը, նրան ենթարկել է իր քմահաճոյքին։

Ցուցակի մէջ ասված է, որ Գօգօլը ռուսերէն գրքեր թողել է 87 հատ կազմած և 63 հատ անկազմ, օտար գրքեր թողել է 57 հատ կազմած և 27 հատ անկազմ։

Այստեղից պարզ է, որ Գօգօլի ամբողջ գրադարանը բաղկացած է եղել ընդամենը 234 կտոր գրքերից։

Եւ այդ բոլոր գրքերը «բարեխիղճ վկան» գնահատել է հատը մի կոպէկ միայն. ուրիշ խօսքով 2 ր. 34 կոպէկ…

Բանից երևում է, որ հին փողկապներն ու գրքերը միակերպ են գնահատված։

Պէտք է նկատել, որ բոլոր իրերի վրա արված է «հին» նշանը։

Բացի այդ իրերից, Գօգօլի դօկումենտների մէջ գտնված թղթերը կարևորութիւն չեն ներկայացնում իրանցից։ Նրանք ընտանեկան բնաւորութիւն կրելով, դատարանի թոյլտուութեամբ, ուղարկվել են, ինչպէս նաև բոլոր իրերը, «իր մօրը՝ կօլլեժսկի ասեսորշա Մարիա Իվանօվնային, որը ապրում էր Պօլտավայի նահանգի Միրգօրօդսկի գաւառի Վասիլևսկի գիւղում»։

Չը մոռանանք ասել, որ Գօգօլի ամբողջ ժառանգութիւնը «գնահատվել է» քառասուներեք ր. 88 կ. (43 ր. 88 կ.) միայն։

Այդ բոլոր իրերը, կնքվելուց յետոյ, մի ժամանակ պահվել են 3 գեներալի կողմից, որոնք են՝ գաղտնի խորհրդական Պ. Կապնիստ, գեներալ-մայօր կոմս Տօլստօյ և Ս. Շեվըրև։

Բայց Գօգօլի մահից յետոյ պարզվել է նրա կեանքի մի բնորոշ փաստը, որ կայանում է նրա առանց անցագրի ապրելու մէջ։

Գօգօլը, այսպէս ասած, horribile dictu է եղել Մոսկվայում։

Թէ ինչու է այդ այդպէս—անյայտ է մինչև օրս։ Պէտք է յիշել, որ թաղային վերակացուն իր բաղօրտներից մէկում յայտնում է, որ «Գօգօլը, ժամանակաւորապէս ապրելով Մոսկվայում, անցագիր չէ ներկայացրել իրան»։ Միւս կողմից յայտնի է նաև, որ Գօգօլը երկար տարիներ ապրել է Մոսկվայում։

Ցիշատակութեան արժանի է նաև այն փաստը, որ, արդարադատութեան մինիստրի կարգադրութեան համաձայն, բոլոր այն գործերը, որոնք վերաբերում են մինչև դատաստանական ռեֆօրմեր հրատարակվելու շրջանին,—պէտք է ոչնչացվին։ Գօգօլի ժառանգութեան գործը, այդ շրջանին վերաբերելով, պէտք է նոյնպէս ոչնչացվի։

Պէտք է աշխատել, որ 57 տարվայ անցեալ ունեցող պատմական այդ դօկումենտը պահվի, քանի որ նա ապագայում մեծ լոյս կարող է սփռել անմահ Գօգօլի կեանքի մի բնորոշ գծի վրա…

Ուրեմն սխալ է մեր մէջ արմատացած այն կարծիքը, որ իբր թէ ռուս հեղինակները մշտական ապրում են լաւ, հարուստ, իսկ մահից յետոյ թողնում են ահագին հարստութիւն։

Որքան դժբաղդ է եղել Գօգօլը մօտ 60 տարի առաջ, նոյնքան երջանիկ է զգում իրան այժմեան սերունդը յանձին «Մեռած հոգիների» անմահ հեղինակի։

Գօգօլի թողած այդ ժառանգութիւնը, ճիշդ է, շատ աղքատ և աննշան է, բայց չը պէտք է մոռանալ, որ նրա թողած մի ուրիշ ժառանգութիւնը, նրա բեղմնաւոր կեանքն ու գործունէութիւնը միշտ էլ կապրեն ազգերի գրականութեան պատմութեան մէջ։

Այո, Գօգօլի գրական ժառանգութիւնը չի մոռացվի ռուսաց գրականութեան մէջ։

Եւ այսօր, նրա մահարձանից քիչ հեռու, նախկին կոմս Տալըզինի տանը, որ այժմ պատկանում է կոմսուհի Շերեմետևվային, փողոցի կողմից պատի վրա կպցված է մի մարմարեայ տախտակ, որի վրա կարդում ենք.

«Въ этомъ домѣ жилъ и умеръ Николай Васильевичъ Гоголь 1852.»

Այդ տունը դեռ երկար ժամանակ լուռ և համր վկայ կը հանդիսանայ անմահ Գօգօլի անմոռանալի յիշատակին… Ոսկու-Ջօն

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Բագու, 23 յուլիսի

Այսօր տեղիս դատարանում քննվում էր հետևեալ գործը։

Եօթերորդ քաղաքամասի պրիստաւը գանգատվել էր դատարանին, որ իբր Ա. Բաղդասարեան անունով մի պարոն մի քանի անձանց և օրիորդների ներկայութեամբ ասել է, որ ինքը պրիստաւին 70 ր. կաշառք է տուել ինչ-որ օր. Տէր-Վարդանեանի պատժելու պատճառով։ Պրիստաւը խնդրում էր դատաւորին առանց յետաձգելու պատժել Բաղդասարեանին, որովհետև ինքը կաշառակեր չէ։

Գործը կայանում է սրանում։ Օր. Տէր-Վարդանեան 4—5 տարի մի բնակարանում ապրելիս է եղել իր ծնողների և Բաղդասարեանի հետ միասին ի հաշիւ վերջինիս, որի հետ ուխտել է ամուսնանալ։ Բայց վերջին ժամանակներս ինչ-որ մի անձ խնդրել է օրիորդի ձեռքը, որից յետոյ Բաղդասարեանին հեռացրել են անից։ Բաղդասարեան հրապարակով պատժում է ուխտադրուժ օրիորդին և իր ծախսերը պահանջում։ Գործը հասնում է ոստիկանութեան, որը, լսելով երկու կողմերին եւս, Բաղդասարեանին ազատ է թողնում, որից յետոյ 70 ր. կաշառք է հրապարակ գալիս։

Գործը յետաձգվեց կարճ ժամանակով։ Քննութիւնները վերջանալուց կը գրեմ հետևանքի մասին։ Ս. Գարագաշ

ԽՕԼԵՐԱ

Ա ր խ ա ն գ ե լ ս կ, 25 յուլիսի.—Քաղաքում խօլերայից հիւանդացան 4, Օնէգեան գաւառում հիւանդացան 6, մեռան 5 հոգի։

Վ օ լ օ գ դ ա.—Մի շաբաթվայ ընթացքում նահանգում հիւանդացան 67, մեռան 54 հոգի։

Ե կ ա տ ե ր ի ն բ ու ր գ.—Պերմում նորից հիւանդացաւ մէկը։

Ն օ վ գ օ ր օ դ.—Մի շաբաթվայ ընթացքում նահանգում հիւանդացան երկուսը, մեռան երկուսը, գաւառում հիւանդացաւ մէկը։

Տ վ է ր.—Յուլիսի 24-ին և 25-ին հիւանդացան 4, մեռաւ 1 հոգի։

Ե ա ր օ ս լ ա վ լ.—Քաղաքում հիւանդացաւ 1, Րիբինսկում գաւառով հիւանդացան 6, մեռան 4 հոգի։

Պ ե տ ե ր բ ու ր գ, 26 յուլիսի.—Հիւանդացան խօլերայից 27, մեռան 14, հիւանդներ կան 425 հոգի։

Ե ա ր օ ս լ ա վ լ.—Հիւանդացան Րիբինսկում 3 հոգի։ Ընդամենը հիւանդութիւնը վերսկսվելու օրից նահանգի սահմաններում, առաւելապէս Րիբինսկում, հիւանդացան 92, մեռան 41 հոգի։

Տ վ է ր.—Հիւանդացան 2, մեռաւ 1 հոգի։

Վ ի լ ն ա.—Դինինէնսկի գաւառի չորս գիւղերում հիւանդացան 5 հոգի։

Ա ր խ ա ն գ է լ ս կ.—Կէմիում հիւանդացան 7, մեռան 5 հոգի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է մասնակցել Կովկասի նուաճման 50-ամեակի տօնահանդէսին, որը տեղի է ունենալու առաջիկայ օգոստոսի 24-ին։ Ինչ վերաբերում է այդ անցքի յիշատակը մի որևէ ձևով յաւերժացնելու հարցին, կառաջադրվի դումայի քննութեանը սեպտեմբեր ամսին։

◆ Յուլիսի 24-ին, դումայի դահլիճում, Ա. Ֆիշերի նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ նահանգական նախապատրաստական մասնաժողովի երկրորդ՝ ֆինանսական-բիւջէտային սեկցիայի նիստը խորհրդակցելու զեմստվային բարենորոգումների մասին։ Սեկցիան անհրաժեշտ համարեց իր յաջորդ նիստերին հրաւիրել նաև արքունական պալատի կառավարիչ Օստրօվսկուն և նոյն պալատի բաժանմունքի կառավարիչ Իզիւմօվսկուն ու խնդրել նրանց միաժամանակ մասնակցելու նաև ենթասեկցիայի աշխատանքներին։ Ժողովը ապա ընտրեց յատուկ ենթասեկցիա, որի մէջ մտնում են՝ Գօզինչայշվիլի, Քալանթար, Փիրալեան, Սարէլբէյկի և Խրամելօվ, որին յանձնարարվեց պարզել՝ թէ ո՞րչափով գիւղական համայնքները կարող կը լինեն մասնակցել զեմստվային ինքնավարութեան ծախքերին։ Մի այլ սեկցիա էլ ընտրվեց աւելի ընդհանուր բնաւորութիւն ունեցող հարցերի մշակութեան համար՝ թէ ինչ ծախքեր և ինչ չափով պէտք է իրանց վրա առնեն զեմստվօն և պետական գանձարանը—արդարադատութեան, ոստիկանութեան, կրթական, անասնաբուժական և այլն։ Այդ ենթասեկցիայի մէջ մտնում են՝ Ֆիշեր, Գ. Խատիսեան, Զուրաբաշվիլի և Դէմիդօվ։

◆ Հասարակական և քաղաքային մի խումբ գործիչներ պատրաստութիւններ են տեսնում հրատարակելու տեղեկատու 1910 թւականի զեմստվային և քաղաքային գործերի վերաբերեալ։ Ժողովածուի նպատակն է հնարաւորութիւն տալ տեղական ինքնավարութիւնների խնդրով հետաքրքրվողներին քաղաքային և զեմստվային կեանքի, նրանց օրէնքների ու պարտականութիւնների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնները քաղելու։

◆ Արմաւիրում շուտով բացվելու է երկրորդ փոխադարձ վարկի ընկերութիւն, որի կանօնադրութիւնը արդէն հաստատված է ֆինանսների մինիստրութեան կողմից։ Դրանով Արմաւիրը կունենայ իր մէջ վեցերորդ բանկը։

◆ Թիֆլիսի ֆրանսիական հիւպատոսը ներկայ տարվայ յունիսի 22-ին հաղորդել է Թիֆլիսի նահանգական վարչութեանը, որ, արձակուրդով գնալով Ֆրանսիա, հիւպատոսարանի գործերի ժամանակաւոր կառավարութիւնը յանձնում է Բաթումի հիւպատոսական գործակալ Դէլակրուային։

◆ Առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութիւնը թոյլատրել է Թիֆլիս քաղաքում առևտրական գիտութիւն տարածող ընկերութեանը բանալ առաջիկայ սեպտեմբերի 1-ից 8-դասարանեան առևտրական դպրոց և առևտրական դասարաններ։ Առևտրական դպրոցի չորրորդ դասարանում ընդունվելու են առանց քննութեան, վկայականների մրցութեամբ, առևտրական դպրոցը և 1872 թւականի մայիսի 31-ի կանօնադրութեամբ բացված քաղաքային դպրոցների դասընթացքներն աւարտողները։

◆ «Իվէրիա» լրագիրը լսել է, որ փակվում է «Закавказье» լրագիրը, իսկ նրա խմբագիր-հրատարակիչ իշխ. Ամիրաջիբին գնում է Պետերբուրգ։

◆ Վրաց «Դրօէբա» լրագիրը, քաղելով «Բերլինէր-Տագեբլատ» գերմանական թերթից, հաղորդում է, որ Ռուսաստանում շշուկներ են պտտում, թէ մօտ ժամանակներս ընդհանուր ներումն է սպասվում քաղաքական շատ գործերի համար։

◆ Բաթումի վրայով Բագու են գնացել 10 հարուստ եապօնացիներ, տանելով իրանց հետ 1800 պուդ մետաքս և 1000 պուդ թէյ։ Նրանք եկել են ծանօթանալու կովկասեան շուկայի հետ և մեզանում մետաքսի և թէյի առևտուր կազմակերպելու։

◆ Թիֆլիսից օգոստոսի 4-ին դէպի Կիև է ուղևորվելու էքսկուրսանտների մի խումբ։ Էքսկուրսիային մասնակցել ցանկացողները պէտք է վճարեն 4-ական րուբլի Ն. Սուքիասօվին, Տուրգենեվսկայա փողոց № 4։

◆ Գօրու գաւառի Ջաչարակի և Ախալցխայի գաւառի Զաւրեթի գիւղերի շրջանում առաջացել է անտառային հրդեհ, որը սպառնում է Բօրժօմի կալուածին պատկանող անտառներին։ Թիֆլիսի նահանգապետը դիմել է կովկասեան զինուորական շրջանի շտաբին՝ խնդրելով կարգադրել, որ պէտք հրդեհին մօտիկ տեղերում գտնվող զօրամասերը աջակցութիւն ցոյց տան գաւառապետին այն դէպքում, եթէ վերջինս պահանջելու լինի։

◆ Սէնակի գաւառի Աբաշա կայարանից հաղորդում են «Н. Т.» լրագրին, որ այնտեղ վերջին ժամանակներս շատացել են աղջիկ փախցնելու դէպքերը։ Այդ հողի վրա արդէն տեղի են ունեցել մի շարք սպանութիւններ։

◆ Միրզօյեանների ստիպենդիանտների թւում բոլոր խնդրատուներից ընդունված են օր. Ա. Ղարագեօզեան, և պարոններ՝ Ալթունեան Գ., Ցարութիւն-Իւզբաշեան Ա., Բախուտեան Ա., Կուշնարեան Խ., Նազարէթեան Ա., Ստեփանեանց Ա., Տէր-Եղիազարեանց Տ., Շահմուրադեան Լ.։

◆ Թիֆլիսի X քաղաքամասի պրիստաւ Գ. Վ. Լէվաշէվը տեղափոխված է Բագուի քաղաքային ոստիկանութիւնը։

◆ 4-րդ քաղաքամասի ոստիկանութիւնը յուլիսի 25-ին զինուորական պահակախմբի հետ միասին շուրջկալ կատարելով Վօզնեսենսկայա փողոցում կալանաւորել է 11 հոգի անցագիր չունեցողների։

◆ Պետրօպաւլօվսկայա և Կօնստանտինօվսկայա փողոցների անկիւնում յուլիսի 25-ին չորս անյայտ չարագործներ ատրճանակի գնդակներով սպանել են Ղազախի գաւառի բնակիչ Պետր Ստեպանօվիչ Տէր-Նականօվին, 19 տարեկան, արհեստով քարտաշ։ Գնդակների ձայնից դէպքի տեղը շտապող ոստիկանները նկատում են փախչող չարագործներին և հետապնդում նրանց։ Ոստիկանները պահանջում են փախչողներին կանգնել, և որովհետև նրանք ուշադրութիւն չեն դարձնում այդ պահանջի վրա, ուստի ոստիկանները մի քանի ապարդիւն գնդակներ են արձակում, որից յետոյ աջողվում է ձերբակալել փախչողներին՝ Բաչինի գաւառի բնակիչ Իվան Նիկօլայեվիչ Դարախվելիձէին (պանդոկում ծառայող), Թիֆլիսեցի Կարապետ Աւետօվիչ Պապինօվին, Թիֆլիսի գաւառի Գլդանիվ գիւղի բնակիչ Սարգիս Կիրիմեանցին և Թիֆլիսեցի Վասիլի Զախարիէվիչ Կվիրիկիձէին։ Նրանցից մօտ զէնք չեն գտել. ըստ երևոյթին նրանք փախչելիս վայր էին ձգել։ Միայն մէկի մօտ գտել են 6 փամփուշտներ բրաունինգի փամփուշտակալով։ Սպանութիւնը արդիւնք է վրիժառութեան։ Ականատեսները ճանաչել են չարագործներին։ Սպանվածի դիակը ուղարկված է Միքայէլեան հիւանդանոցը։

◆ Ստացել ենք Թ. Թօրամանեանի «Էջմիածնի տաճարի հնագոյն ձևերի մասին» աշխատութիւնը (О древнѣйшихъ формахъ Эчміадзинскаго храма) ռուսերէն լեզուով։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Զուբալօվի ժողովրդական թատրօնում յուլիսի 26-ի երեկոյեան տեղի ունեցաւ հայկական սեկցիայի 13-րդ ներկայացումը՝ մասնակցութեամբ տ. Գուլազեանի և պ. Մամիկօնեանի։

Խաղում էին Բօմարշէի «Սէվիլիայի սափրիչ» կօմէդիան, 4 գործողութեամբ։

Ներկայացումը անցաւ սահուն։ Լաւ էին պ. Մամիկօնեան Սէվիլիայի սափրիչ Ֆիգարօյի դերում և տ. Գուլազեան Րօզինայի դերում։ Աջող էր նաև Փիրումեանը Բարթօլօյի դերում խաղի կողմից, թէև ձայնը և արտասանութիւնը տեղ-տեղ չէր հնազանդվում իրան, իսկ գրիմը ըստ երևոյթին անխնամ էր թողնված։

Տալեան երկրորդ գործողութեան մէջ միայն՝ զինուորականի դերում կարողացաւ կենդանութիւն մտցնել իր խաղի մէջ, մնացեալ գործողութիւնների մէջ, մանաւանդ առաջին, սառն էր, անհամարձակ ու դրա շնորհիւ էլ կոմս Ալմավիվայի տիպը դուրս բերեց գունատ։

Դօն Բազիլիօյի դերը կատարող պ. Ցարութիւնեան բեմի վրա չէր խաղում, այլ արտասանում էր միայն, մինչդեռ 3-րդ և 4-րդ գործողութեան մէջ նա այնքան չէր խօսում, որքան խաղում էր միմիկայով։

Մնացեալ դերակատարները լրացրին անսամբլը։

Հասարակութիւնը այս անգամ, համեմատաբար, քիչ էր։

Տ. Գուլազեան և պ. պ. Մամիկօնեան և Փիրումեան բուռն ծափահարութիւնների արժանացան։

Պէտք է ուրախանալ, որ հայ դերասանական ույժերը սկսում են խաղալ ժողովրդական տան թատրօնում։ Ցանկանք, որ նրանց մասնակցութիւնը սիստեմատիկ բնաւորութիւն ստանայ, որպէսզի ժողովրդական ներկայացումներն էլ կարողանան ծառայել իրանց բուն կրթական նպատակին։ Լ. Դ.

—

Վրաց ազնուական. ամառային թատրօնում կանանց ըմբշամարտութիւնը հետզհետէ աւելի ու աւելի է հասարակութիւն գրաւում։

Յուլիսի 25-ին մենամարտեցին 3 զոյգ։

Առաջին զոյգն էր՝ Շօլց (Աւստրիա) և Նելսօն (Անգլիա)։ Առաջինը, որ արդէն մի քանի յաղթութիւններ տարել է, այդ երեկոյ ևս յաղթեց Նելսօնին 8 ր. 30 վայրկեանում։

Երկրորդ զոյգը՝ Նէրօ (Իտալիա) և Նէյն (Գերմանիա) կռւում էին աւելի գեղեցիկ ձևերով։ Նէրօ 6 րոպէի մէջ յաղթեց հակառակորդին։

Электропечатня Н. Г. Аганянцъ

[illegible]

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վ. Փափազեան, «Մշուշ», պատմուածք, 1909, գինը 15 կոպէկ։

[illegible] հանքային-բանւորական կեանքի դժոխքը, որ ագահաբար կլանում է հազարաւոր պանդուխտ Սեփաններին և, չը նայելով այդ հանրածանօթ երևոյթին, անթիւ պանդուխտներ շարունակում են գնալ այդ դժոխքը բաղդ որոնելու, որովհետև մեր կեանքի անբնական պայմանները և նաւթային դժոխքում հեշտ հարստանալու անեկդօտները դեռ շատ-շատերին են «Մշուշի» պէս պատելու և մոլորեցնելու...

Խորհուրդ ենք տալիս ունենալ այդ աջող գրուածքը, իբրև օգտաւէտ գիրք՝ ընթերցանութեան համար։ Գրքոյկի գինը համեմատութեամբ թղթին ու տիպին՝ թանգ չէ։

Կալխաս

«ԳՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ» ԲԱՆԱԳՈՂ

Գրական շանտաժը մեզանում կարծէք թէ կամաց-կամաց սովորական երևոյթների շարքն է մտնում։ Օրէ-օր երևան հանւող մերկացումներն անգամ իրանց բարերար, կրթիչ ազդեցութիւնը չեն ունենում մեր գրողների վրա։

Գողութիւնը շարունակւում է և երևի վերջ չի ունենայ։ Բայց ծւր է տանում այդ ուղղութիւնը մեզ։ Անշուշտ մեր գրականութեան անկման, մեր մտաւոր կեանքի լճացման և մեր առաջդիմութեան խափանման նշաններն են դրանք։ Ի՞նչ յուսալ և ի՞նչ սպասել, երբ բանագողութեան ախտը վարակել է մեր գրական և հասարակական ասպարէզում յայտնի որոշ դիրք ունեցող գործիչներից շատերին։ Բաւական է։ Պէտք է վերջ դնել այդ աւերիչ ժանտախտին, պէտք է կռւել ամենախիստ ձևով, պէտք է հարուածել կծու խայթիչ լեզուով։ Լուրջ քննադատութիւնը, կրիտիկան միայն կը մաքրի մեր կեանքի կեղտերը, նա միայն կը սանձահարի հեղինակութիւն և դիրք ձեռք բերելու տենչով տարված գրագէտների այդքան համարձակ քայլերը։ Եթէ մինչև օրս շարունակւել են նման դէպքերը՝ շնորհիւ միայն այն հանգամանքի, որ մեր կեանքի սրտում խոր արմատներ են գցել խնամիական հաշիւները. քննադատութիւնը, խօսքի սրբութիւնն էլ է վարակւել խնամիութեամբ։ Ի՞նչ դժուար բան է մի քանի կօմպլիմէնտներ յերիւրել այս կամ այն հեղինակի մասին շաբլօնական դարձուածքներով. և դա մեզանում համարւում է կրիտիկա։ Ահա թէ ծւր է ցաւը։

Մի դիպուածով թերթում եմ մանկական գրքեր։ Ձեռքս եմ առնում Յ. Թումանեանի «Ծիտը» 1909 թ. մանկ. գրադ. № 5, իշխանուհի Թումանեանի հրատարակութիւնը. կարդում եմ և յիշում, որ դա վերցված է Ս. Հայկունու առակներից։ Բաց եմ անում ծերունու «Ժողովրդական առակներ» գրքի 17-դ էջը և տեսնում, որ Թումանեանի «Ծիտը» նոյն պատմութիւնն է բառացի, ինչ որ Հայկունու 16-դ էջի «Աչքով Այծլոր» առակը, միայն Թումանեանը վերջը մի փոքր կրճատել է։

Ստ. Լիսիցեանի «Բաջ ճամփորդներ» գիրքը, «Հասկերի» ձրի յաւելուածը, համապատասխան է Ս. Հայկունու վերոյիշեալ աշխատութեան 70-րդ էջ «Աքաղաղ, խոյ, էշ և գայլեր» հէքիաթին։ Վերցված է բառացի։

Ապա համեմատում եմ Ստ. Լիսիցեանի, Յ. Թումանեանի և Լ. Շանթի մայրենի լեզուի դասագրքերի («Լուսաբեր» I և II) մի քանի կասկածելի յօդուածները և ահա թէ ինչ.

«Լուսաբեր» I տ., Բ. տպ. 1908 թ.	«Ժողովրդ. Առակներ» Ս. Հայկ. 1907 թ.
«Փոչաո աղուէս», էջ 76	«Աղուէս ու պառաւ», էջ 9
«Ծիտը», » 84	«Աչքով այծլոր», » 17
«Լուսաբեր» II տ. 1908 թ.	
«Վէճ», էջ 57	«Գետին, ձիւն, քամի, անձրև», էջ 24
«Աղուէսը բաժանարար», էջ 54	«Երկու ագռաւ և աղուէսը բաժանարար», էջ 53

Այս յօդուածները վերցված են նոյնութեամբ։

«Ջարի վերջը», էջ 91	«Աղուէս և ագռաւ», էջ 51
«Մուկիկի մահը», » 102	«Դուլգուլ խաթունն», » 1
	«Լուն ու ոջիլ», » 4
	«Նապլու խանում» » 6

Վերջին երկուսը միայն վերածված են ոտանաւորի։

«Ջախչախ Թագաւոր», էջ 79	«Աղուէս և Թօզօտ բէկ», էջ 34

Վերջինը բաւական փոփոխված է։

Իսկ «Ածխարարն ու պարոնը» յօդուածը վերցրել են Էդ. Ամիչիսի «Սիրտ» գրքից, փոխելով իտալական անունները հայկականի։

Եւ այսպէս Ս. Հայկունու աշխատութիւններից վերցրել են բաւականաչափ և աչքի ընկնող յօդուածներ։ Սարգիս Հայկունին մեռաւ յետին չքաւորութեան մէջ, ինչպէս մեռան Րաֆֆիները, Գամառ-Քաթիպաները, Մուրացանը, Պարոնեանը և ուրիշները։ Ինչո՞ւ չը դիմեցին հանգուցեալին կենդանի ժամանակ թոյլտւութիւն ստանալու և կամ ինչո՞ւ չեն յիշատակել, թէ որտեղից են վերցրած վերև բերված յօդուածները. այդ բոլորը մի կողմ. հրատարակել են իրանց անունով, որպէս ինքնուրոյն աշխատութիւն։ Բայց ինչո՞ւ յանձն առնել այդ նեղութիւնները. չէ՞ որ հմայիչ է ինքնուրոյն հեղինակութեան կոչումը և աւելի հրապուրիչ՝ ուրիշի աշխատանքով գումարներ դիզելը։ Ես կարծում եմ, որ մեր մանուկ սերունդը կը հրաժարվէր ձեր տուածից սրտի խորին զզւանքով, եթէ իմանար թէ բանն ինչումն է։ Բայց դուք մեղաւոր չէք, որովհետև լուրջ «կրիտիկան» բացակայում է։

Ռ. Դրամբեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՆՈՐ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Մօտ օրերս Անգլիայում, Ֆրանսիայում և Գերմանիայում կնքվեց Թիւրքական նոր փոխառութիւն՝ անուանական 4.711,124 Թիւրքական լիրա կամ 107.071,000 ֆրանկ*) (40.026,500 ր.)։ Փոխառութիւնը կատարված է 56 տարվայ միջոցով և հանգցվում է տարեկան տիրաժով կամ փոխառութեան տոմսերը բօրսայում առնելով, երբ նրանց բօրսային գինը ցած լինի պարիտետից։ Օսմ. կառավարութիւնը սակայն վերապահում է իրան իրաւունք յետ գնել այս փոխառութիւնը սկսած 1919 թւի յունիսի 1-ից՝ վճարելով թղթատէրերին փոխառութեան անուանական գինը։

Նոր փոխառութեան տոկոսների հատուցումը՝ թէ նրա տիրաժը (մասնակի հանգուցումը) ապահովվում են յետագայ հասոյթներով Կ. Պօլսում մաքսատան մէջ ստացվող 50,000 Թիւրքական ոսկու եկամուտով, և եթէ այս աղբիւրը չը բաւէ, այն ժամանակ ապահովութիւն ծառայում են Զմիւռնիայի, Սալօնիկի, Բէյրութի, Ադրիանուպօլսի և Բրուսսայի մաքսատների եկամուտները, նոյնպէս գործադրվում է այն 40,000 Թիւրքական ոսկին, որ աւելորդ մնում է պարտքերի միջազգային յանձնաժողովի ձեռքի տակ՝ տասանորդական տուրքերից և այլ հասոյթներից։

Անգլիայում իրագործված է այս փոխառութեան մի քառորդ մասը՝ 100-ին $89\frac{1}{2}$ կուրսով։ Այստեղ փոխառութիւնը ունեցել է աչքի ընկնող աջողութիւն։ Մի քառորդը առել է Գերմանիան, որտեղ կուրսը հաւասար է $82\frac{1}{2}$-ի, իսկ մնացած կէսը հոլեցվել է Ֆրանսիայում՝ նշանաւոր բանկիրների միջնորդութեամբ։

Նոր փոխառութիւնը առաջինն է Թիւրքական պարլամենտը բացվելուց յետոյ (և եթէ համեմատելու լինենք ռուսական վերջին փոխառութիւնների հետ, նա աւելի աջող պիտի համարվի թէ տոկոսի, թէ կուրսի կողմից։ Ծանօթ. Թարգ.)։

Ինչպէս ասացինք, փոխառութիւնը ապահովված է վերև թւած աղբիւրներով, որոնցից յիշված վիլայէթների մաքսային հասոյթը վերջին տարիներս նշանաւոր չափով աճում է. 1902 թւին դրանք հաւասար էին 715,737 Թիւրք. ոսկու, յետագայ վեցեօթը տարիները՝ մօտ 820,572 ոսկու, իսկ վերջին տարին՝ 912,219 ոսկու։ Այս եկամուտով ապահովված է 1902 թւի այսպէս ասված մաքսատային և 1904/5 թւի արտաքին փոխառութիւնները, որոնց տոկոսները և հանգուցման գումարը հասնում է 512,000 Թիւրք. ոսկու։ Այդպիսով կարելի է սպասել, որ մաքսանների հասոյթից աւելորդ մնայ մօտ 308,572 Թիւրք. ոսկի։ Ապա տասանորդական և այլ տուրքերից միջին թւով ստացված է մօտ 610,896 թ. ոսկի։ Եթէ սրանից դուրս գանք այն 393,000 ոսկին, որ վերցնում է պարտքերի միջազգային յանձնաժողովը, կը մնայ 217,896 ոսկի, որը կարելի կը լինի գործադրել նոր փոխառութեան հատուցման համար։ Ուրեմն նոր փոխառութիւնը ապահովված է աւելի քան 500,000 ոսկով, այսինքն $2\frac{1}{2}$ անգամ աւել, քան կազմում են փոխառութեան տարեկան տոկոսները և հանգուցումը։

Թիւրքական ընդհանուր պարտքն առ 1 մարտի 1909 թւի հաւասար է եղել 118,875,122 Թիւրք. ոսկու, որի մէջ է մտնում նաև բաղդադեան երկաթուղու 10 միլիոնի չափ փոխառութիւնը, որ բաց չէ թողնված դեռ շուկայում։

Նոր կնքված պարտքի հետ Թիւրքիան ունենալու է ուրեմն մօտ $123\frac{1}{2}$ միլիօն ոսկի պարտք, կամ մեր փողով 1019 միլիօն ր.։

Պետրոս Զաքարեան

*) Տես „Вѣст. Финан." № 26, 1909 թ.

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

25 յուլիսի

ՎԵՍՏԿԱ։ Եարօնսկի զեմստվօյին թոյլատրված է բանալ արական գիմնազիա մասնաւոր դպրոցի իրաւունքներով։

ՊԱՒԼՕԳՐԱԴ։ Պետրօպաւլօվսկ գիւղում բացվում է իգական պրոգիմնազիա մասնաւոր միջոցներով։ Ջր տեսնված շոգ է, որ հասնում է մինչև 48 աստիճան Րէօմիւրի։

ԳՐՕԴՆԱ։ Փորձից յետոյ բացվեց երկաթէ կամուրջը Նէման գետի վրա։

ՏՎԷՐ։ Այրվեց Դուբօվի չուանի գործարանը։

26 յուլիսի

ՕԴԵՍՍԱ։ Արհեստաւորների ընկերութիւնը յատկացրեց 4000 ր., նոյնպէս և բոլոր արհեստաւորական տուրքերի 5% մի դրամագլուխ կազմելու համար ի յիշատակ Պետրոս Մեծի և Պօլտավեան յաղթութեան 200-ամեակի։ Դրամագլխի տոկոսները պէտք է ծախսվեն բացառապէս միջնակարգ դպրոցներում սովորող արհեստաւորների երեխաների կրթութեան վրա։

ԼՈՆԴՈՆ։ Ռէյտէրին հեռագրում են Պէկինից. «Ջինական ծովային մաքսատունը Այգունում՝ Ամուրի վրա՝ բացեց իր գործողութիւնները։ Ռուսաց դեսպանը բողոք յայտնեց, որ մաքսահարկեր հաւաքելը այդ տեղերում այգունեան դաշնագրի և պետերբուրգեան համաձայնութեան խախտումն է»։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Դուկիս, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ձ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—$9\frac{1}{2}$—11—ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Կ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Ն. Վ. ԱԼԲՐԵԽՏ—$1\frac{1}{2}$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԷԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 ժ. ներքին հ. և երեխայոց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԷԼ—6— հ. ժ., մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց։

Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Վճարը 50 կ.։ Ջքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Ամառային երթևեկութիւն

(Թիֆլիսի ժամանակով)

Թիֆլիսից մեկնում է

ԲԱԳՈՒԻ ՊՕՍՏԱՏԱՐ գնացքը 11 ժ. 38 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 6 ժ. 1 ր. առ., Եւլախ՝ 7 ժ. 58 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 1 ժ. 12 ր. ցերեկ. Բալաջարի 4 ժ. 43 ր., Բագու՝ 6 ժ. 7 ր. երեկ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 6՝ 7 ժ. 36 ր. առ., Գանձակ է հասնում 1 ժ. 41 ր. ցերեկ., Եւլախ՝ 3 ժ. 36 ր. ցերեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. 37 ր. գիշ., Բագու՝ 12 ժ. 44 ր. գիշ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ՝ 4 ժ. 13 ր. առ., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր. Բալաջարի՝ 1 ժ. 44 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 18 ցերեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍՏԱՏԱՐ 1 ժ. 44 ր. գիշեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 12 ժ. 35 ցերեկ., Ուլուխանլու՝ 6 ժ. 11 ր. առ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 10 ր. գիշեր.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԱԳՐԱՆՔ. 5 ժ. երեկ. Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 38 ր. առաւ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 12 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 7 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ ԱՐԱԳ. ԳՆԱՑՔ 8 ժ. 31 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 7 ժ. 41 ր. առ.։ ՊՕՍՏԱՏԱՐ՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 10 ժ. 33 ր. առ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 1 ժ. 1 ր. գիշ., Բաթում է հաս. 2 ժ. 34 ր. ցերեկ.։

Թիֆլիս է հասնում

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ ՊՕՍՏԱՏ. ԳՆԱՑՔԸ 8 ժ. 6 ր. առաւ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ № 5՝ 12 ժ. 11 ր. գիշ.; ՄԱՐԴԱՏԱՐ. № 11՝ 10 ժ. 45 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ ԱՐԱԳ. 9 ժ. 36 ր. առ., ՊՕՍՏ. 10 ժ. 38 ր. երեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 8 ժ. 42 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍՏ. 6 ժ. 26 ր. երեկ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ-ԱԳՐԱՆՔ. 6 ժ. 27 ր. ցերեկ.։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երևանի Նորք Թաղամասի ծխական երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր են՝ ՓՈՐՁՎԱԾ ԱԽԱԳ-ՈՒՍՈՒՑԻՉ 20 դասով, ՄԻ ԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ և ԵՐԿՈՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑԱՎԱՐՏ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ 24-ական դասով։ Դիմել՝ Эривань, почтовый ящикъ № 75.

(Ա.Հ.Կ.) 707. 3—1

ԵՕԼԱԹԱՆԻ

(Մերվ քաղաքից մօտ 50 վերստ հեռու)

մի քանի հայ ընտանիքների մանկանց համար

հարկաւոր է

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ

ռուսերէն և հայերէն պարապելու համար։

Պայմանների մասին դիմել Мервъ, Давиду Андреевичу Кеворкяну.

(օ. մ.) 668. 5—5

Կ. Հ. ԲԱՐԵԳ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեամբ շուտով լոյս կը տեսնի

ՍԵԴՐԱԿ ՄԱՆԴԻՆԵԱՆԻ

«ՆՈՐ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԸ»

Գինն է { Ուսուցչական մասի . . . 75 կ. / Աշակերտական մասի. . . 15 կ.

Պատուէրները պէտք է ուղղել Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան։

(Կ. Ե. Հ.) 704. 4—2

ՋԱՔԱԹԱԼԱՅԻ կար ու ձևի դպրոցի համար հարկաւոր է մի

ՎԱՐԺՈՒՀԻ

Պայմանների մասին դիմել Յովհաննէս Խաչատրեանին, Тифлисъ, Абасъ-Абадскій пер. д. Тотомянца, № 10.

(18, 23, 28) 666. 3—3

Օգոստոսի սկզբին լոյս կը տեսնի

Բոլորովին նոր ուղղութեամբ կազմած

ԱՐՇ. ՉԻԼԻՆԿԱՐԵԱՆԻ և Տ. ՌԱՇՄԱՃԵԱՆԻ

աշխատակցութեամբ Աւ. Իսահակեանի

Առաջին տարվայ

Այբբենարան-ընթերցարան

„ԴԱՍԸՆԿԵՐ"

Զարդարված բազմաթիւ գունաւոր պատկերներով

Գրքի երեսի, տարվայ չորս եղանակների առանձին առանձին, գրել կարդալն սկսելուն վերաբերող ու զրուցատրութեան նիւթ կազմող մեծադիր գունաւոր պատկերներ և այլն։

Պատկերազարդեց նկարիչ Գ. Երիցեան

Դասագրքին կից կայ՝

Համառօտ բացատրութիւն գործադրողներին։ Ծանօթանալ ցանկացող դասատուները կարող են ձրիաբար ստանալ «Գուտտենբերգ» գրախանութից (Книжный магазинъ «Гуттенбергъ» Тифлисъ). Օտար տեղերից դիմողները պիտի ուղարկեն միմիայն ճանապարհածախսը 10 կ. պօստի մարկայով։

(23, 25, 26, 28, 31) 684. 5—4

Ներսիսեանցւոյս

4-րդ տարվայ ուսուցիչ

Գէորգ Մելիքեանը,

որ աւարտել է նաև ռուսաց քաղաքային դպրոցի վեցամեայ դասընթացը, ցանկանում է պաշտօնավարել հայոց ծխական դպրոցներից մէկում։

Տիրապետում է ռուսաց և հայոց լեզուներին։

Պայմաններով դիմել՝ Петровскъ—Портъ, священнику Аршену Маркарьянъ.

(Կ.Ե.Հ.) 698. 3—2

Լոյս տեսաւ

Բ. Խան-Ազատ եւ Գ. Վարդանեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

27 նկարներով և մի մեծ գունաւոր քարտէզով։

Դասընթացք ծխ. դպրոցների IV բաժանմունքի և ժողովրդական ընթերցանութեան համար։

Գինն է 75 կոպ.

Գլխաւոր պահեստը «Գուտտեմբերգ» գրավաճառանոցում. կարելի է դիմել և հեղինակներին՝ — Тифлисъ, Сурпъ-Нишанское училище.

(օ. մ.) 625. 10—10

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԷՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ

1. Մայրենի լեզու ա. տ., լոյս տեսաւ նոր տպագրութեամբ, 34-րդ տիպ, նորանոր բարեփոխութիւններով լրացրած և տեխնիքական դիւրութիւնների կողմից միակը մանուկների համար (ու, իւ և ձայնաւոր յ-ի համար առաջարկված են ամենահեշտ միջոցներ), գինը 20 կ. զեղչը . . . 35 տոկ.

2. Մայրենի լեզու, բ. տ., նոր տիպ, 23-րդ, խոշոր լրացումներով, գ. 35 կ. զ. 35 »

3. Մայրենի լեզու, գ. տ. 50 կ., չորրորդ տարի 55 կ., զեղչը . . . 35 »

4. Քերականութիւն Մայրենի լեզուի, գինը 50 կ., զեղչը . . . 35 »

5. Հէնչելի բանաւոր և գրաւոր հաշւելու խնդիրներ, առաջին և երկրորդ տարի, գինը 35 կ., զեղչը . . . 40 »

6. Նոյն՝ երրորդ տարվայ դասընթացք. գինը 50 կ., զեղչը . . . 40 »

7. Մնացել են սակաւաթիւ օրինակներ «Հայորդու» Սրբազան պատմութիւնից Հին և Նոր կտակարանի, գինը 50 կ., զումարով 25 կ.։

Հասցէս՝ Тифлисъ, Михайловская № 70. Թիֆլիսի գրավաճառները գումարով գնողներին 30 տոկոս զիջումն են անում։

(Ե.) 686. 5—1

Մօդային, գործնական, սիրուն

Ստացված են միայն պատենտ ունեցող մեր „ԴԵԿԱԴԱՆՍ" ժամացոյցները։ Ժամացոյցի կորպուսը ամենատափակն է, մետալից, հին արծաթի նման, զարդված գանազան նկարներով (նայիր նկարը). ընթացքը քարերով, լարումը առանց բանալիի 40 ժամը մի անգամ։ Երբեք չեն կորցնում իրանց սկզբնական տեսքը։ 12 ր. փոխարէն միայն 3 ր. 50 կ., իսկ 2 հատը 6 ր. 50 կոպէկով։ Կանանց նոյնպիսի ժամացոյցներ 4 ր. 50 կոպէկով։ ՄԵՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ Է.—Բերել տուէք միայն „ԴԵԿԱԴԱՆՍ" ժամացոյցը և դուք միշտ շնորհակալ կը մնաք մեզանից։ Ուղարկում եմ մինչև րօպէները ստուգված ժամացոյցները վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի, երաշխաւորելով ժամացոյցի ընթացքի ճշտութիւնը 6 տարով, իսկ մետաղի ամրութիւնը՝ 25 տարով։ Մինչև 4 հատի առաքումը 40 կ. (Սիբիր 75 կ.)։ Նոր ոսկէ շղթաներ բրէլօկով 75 կ. և 1 ր. 50 կ. հատը, երկճիւղ շղթան 2 ր. 50 կ. և 3 ր. 50 կ.։

Հասցէն՝ И. Штрумфельдъ, Варшава, Св. Креста № 48. Отдѣл. 23.

(28.օգ.12,21) (B.44160) 693. 3—1

Ստ. Լիսիցեանի, Յովհ. Թումանեանի ու Լ. Շանթի

ԿԱԶՄԱԾ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ

Հայերէնի դասագիրք

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ.

Ա. տարի . . . 30 կ.

Բ. տարի, երրորդ տիպ, բարեփոխ. . . . 45 կ.

Երկուսն էլ ընդունված կովկասեան շրջանի ուսումնարանական հոգաբարձուի կողմից իբրև դասագիրք պետական դպրոցների համար։

Տպագրվում են.

Գ. տարի . . . 60 կ.

Դ. տարի . . . 75 կ.

Գլխաւոր պահեստներն են հետևեալ գրախանութները. Թիֆլիսում «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ», ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ, Բագւում՝ Сотрудникъ, Երևանում՝ Յովհաննիսեանի և Շուշում՝ Բ. Տէր-Սահակեանի։

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՆԵՐԻՆ ԶԵՂՉ 20%

(Կ. Ե.) 20—6

„Ա. Ի. ԱՄԻՐԱՂԵԱՆ"

ՖԻՐՄԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է Թամամշեվի քարվանսարան, №№ 19, 22 և 23.

(8,11,14,19,28) 636. 5—5